

Etika novinarstva na javnoj televiziji kao temelj vjerodostojnosti u komunikaciji s javnošću

Vuić, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:311416>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

DIPLOMSKI RAD br. 22/OJ/2016

**ETIKA NOVINARSTVA NA JAVNOJ
TELEVIZIJI KAO TEMELJ
VJERODOSTOJNOSTI U KOMUNIKACIJI S
JAVNOŠĆU**

Ana Vuić

Varaždin, ožujak 2016.

SVEUČILIŠTE SJEVER
SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Studij Odnosi s javnostima

DIPLOMSKI RAD br. 22/OJ/2016

**ETIKA NOVINARSTVA NA JAVNOJ
TELEVIZIJI KAO TEMELJ
VJERODOSTOJNOSTI U KOMUNIKACIJI S
JAVNOŠĆU**

Studentica:

Ana Vuić, MB 0190/336D

Mentor:

doc.dr.sc. Tvrtko Jolić

Varaždin, ožujak 2016.

Prijava teme diplomskoga rada

studenta iv. semestra diplomskog studija
Odnosa s javnostima

BROJ: 22/OJ/2016

(upisuje studentska referada)

IME I PREZIME STUDENTA Ana Vuić

MATIČNI BROJ 0190/336D

NASLOV IZABRANE TEME DIPLOMSKOGA RADA Novinarska etika na javnoj televiziji kao temelj vjerodostojnosti u komunikaciji s javnošću

KOLEGIJ IZ KOJEG JE IZABRANA TEMA DIPLOMSKOGA RADA Etika u odnosima s javnostima

MENTOR doc.dr.sc. Tvrтко Jolić

SUMENTOR

U VARAŽDINU, DANA 4. siječnja 2016.

POTPIS STUDENTA

POTPIS MENTORA

POTPIS SUMENTORA

SAŽETAK

Hrvatska radiotelevizija je javni medijski servis koji djeluje u interesu javnosti. Ona za svoj rad odgovara jedino javnosti, građanima, odnosno svojim gledateljima. Novinari su ključni u tom posredovanju medija s javnošću. Javna televizija može funkcionirati samo ako i kad njeni novinari ovladaju visokim profesionalnim standardima. Televizija je dužna služiti javnosti, a to može postići samo ukoliko uživa povjerenje svojih gledatelja. Most povjerenja se dugo gradi i njegova gradnja nikada ne završava. U svom radu novinari se često susreću s etičkim i moralnim dvojabama, stoga svakodnevno iznova moraju propitivati svoje djelovanje i na svakom primjeru iznova utvrditi svoje etičke kriterije. Na taj način mogu kvalitetno obavljati svoj posao i bivaju vjerodostojni svojoj javnosti. Ovaj rad bavit će se stavovima novinara Hrvatske radiotelevizije o etičkim i moralnim standardima struke na HRT-u, ali i u hrvatskim medijima općenito.

Ključne riječi: HRT, javna televizija, novinari, javnost, vjerodostojnost, etika, moral

SUMMARY

Croatian Radiotelevision is a public media service that operates in the public interest. As a public organization, it reports only to public viewers and citizens. Journalists are the key players in the relationship with the public. Public television can function only if its journalists operate with high professional standards. Television is obliged to serve the public, and this can only be achieved if it enjoys the trust of its viewers. It takes a while to build the bridge of trust and its construction never ends. In their work, journalists are often faced with ethical and moral dilemmas, so every day they have to question their actions and in every case re-establish their ethical criteria. This way they can do their job well and keep the trust of the public.

This thesis will deal with the attitudes of Croatian Radiotelevision journalists on ethical and moral standards of their profession at HRT, but also in the Croatian media in general.

Key words: *HRT, public television, journalists , public, credibility, ethics, moral*

SADRŽAJ

Sažetak.....	2
Summary.....	3
1. UVOD.....	5
2. POSEBNA ODGOVORNOST JAVNE TELEVIZIJE.....	7
2.1. Politika na HRT-u.....	8
3. BITI NOVINAR NA HRT-u.....	12
3.1. Novinarske etičke dvojbe.....	12
3.2. Prava i odgovornosti novinara.....	14
3.3. Novinarske pogreške.....	15
4. NOVINARSKA ETIKA.....	16
4.1. Pravna regulativa novinarske etike.....	19
4.2. Sankcioniranje kršenja etičkih normi.....	21
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	25
5.1. Definiranje problema istraživanja.....	25
5.2. Ciljevi istraživanja.....	25
5.3. Problemi istraživanja (specifični ciljevi).....	25
5.4. Hipoteze.....	26
5.5. Vrsta i veličina uzorka.....	26
5.6. Varijable.....	27
5.7. Metode istraživanja.....	27
6. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA.....	28
6.1. Rezultati istraživanja.....	28
7. RASPRAVA.....	43
8. ZAKLJUČAK.....	49
LITERATURA.....	52
INTERNETSKI IZVORI.....	53
POPIS SLIKA.....	54
POPIS TABLICA.....	55
PRILOG - Anketni listić.....	56

1. UVOD

Postoji mnogo različitih definicija novinarske profesije i novinarske etike. Mnogi su se autori bavili i bave ovom neiscrpnom temom.

Zašto? Zato što je smisao novinarske profesije da istinito, objektivno, cjelovito i stranački posve neutralno informira javnost što je ujedno i temeljna vodilja profesionalne novinarske etike. Sukus profesionalnosti je etička odgovornost novinara prema javnosti, stoga se pravi novinar nikako ne smije baviti manipuliranjem umjesto informiranjem javnosti. Novinar je osoba koja u prvim redovima pred javnošću zastupa medij za koji radi. Stoga je njegova odgovornost spram javnosti, ali i spram medijske kuće ogromna.

Cilj svakog medija je vlastita prezentacija koja treba biti dostojna povjerenja javnosti. Javnost mora vjerovati mediju, odnosno novinaru, pa vjerodostojnost pritom postaje njegova glavna zadaća i cilj. Zbog toga je uloga etike u ovakvom odnosu javnosti i medija odnosno novinara izuzetno naglašena jer predstavlja jedinu mogućnost vraćanja izgubljenog povjerenja u medije koje je ionako narušeno. Novinarstvo je izravno povezano s etikom jer je novinarstvo javna djelatnost čiji je rad dostupan najširoj javnosti, a ujedno i predmet njenih neprekidnih analiza.

Da bi se poštivala novinarska etika, treba na prvo mjesto staviti odgovornost kao glavni preduvjet pri izbjegavanju eventualnih pogrešaka. Za to je prije svega potrebna želja novinara da bude odgovoran pri ispunjavanju svog novinarskog poziva. Poštivanje etičkih načela struke nužno je za održavanje vjerodostojnosti medija i novinarskog poziva uopće spram svoje javnosti. Također je važno naglasiti da je dvosmjerna komunikacija i mogućnost javnosti da reagira i aktivno sudjeluje u sadržaju koji joj medij, odnosno novinar nudi preduvjet korektnosti odnosa medija/novinaru i njegove javnosti.

Takav zaključak poslužio je kao povod za istraživanje u ovom radu koje se temelji na ispitivanju stavova i mišljenja novinara Hrvatske radiotelevizije o etičkim i moralnim standardima struke na javnoj televiziji, ali i u hrvatskim medijima općenito.

Rad je podijeljen na dva dijela: teorijski i istraživački. U teorijskom dijelu rada je osvrt na javnost uloge Hrvatske radiotelevizije, politiku na javnoj televiziji, kao i na prava i odgovornosti novinara. Posebna pažnja će se posvetiti novinarskoj etici kao glavnoj temi ovog rada, kao i zakonskoj regulativi, te sankcioniranju kršenja etičkih normi na Hrvatskoj radioteleviziji i hrvatskim medijima općenito.

Istraživački dio rada se sastoji od ankete koja je poslužila kao instrument istraživanja stavova i mišljenja novinara i urednika Hrvatske radiotelevizije o etičkim i moralnim standardima struke na Hrvatskoj radioteleviziji i hrvatskim medijima općenito. Na kraju ovog rada bit će predstavljeni rezultati dobiveni analizom prikazani opisno i u grafičkom obliku.

2. POSEBNA ODGOVORNOST JAVNE TELEVIZIJE

Televizija je medij kojeg su od njezinog nastanka obilježavala dva potpuno oprečna modela - komercijalna i javna televizija. Za komercijalnu televiziju karakteristično je da gledateljima pruža medijsku zabavu i svojim vlasnicima donosi profit, dok je uloga javne televizije mnogo kompleksnija. Naime, kako se javna televizija financira posredstvom države, a ostvaruje medijskim posredovanjem nacionalnih potreba društva njena je odgovornost time ogromna.

McQuail je opisao svoju ideju televizije kao javnog servisa pomoću ovih kriterija:

- univerzalnost
- raznolikost
- urednička neovisnost
- društvena odgovornost
- kvaliteta i kulturalni identitet
- javno financiranje i/ili neprofitno djelovanje. (McQuail, 1994:127)

Javna televizija je u svojoj suštini institucionalizacija svih ovih načela i standarda profesije televizijskog novinarstva. Ona je pouzdana i korisna kad u njenom programu nesmetano protječu ideje, podaci, gledišta i razmišljanja. Na taj način ona obavlja svoju zadaću – pomaže da se točno, blagovremeno i nepristrano informirani gledatelji kao i građani uključuju u javni život svoga mjesta, županije i zemlje. (Letica, 2003:49)

Jedna od temeljnih civilizacijskih stečevina našeg vremena je sloboda izražavanja. Televizija, ponajviše javna, uz radio i novine, ima ulogu da bude prostor za raspravu i ujedno izvor informacija na kojima se temelje neke odluke. Stoga možemo zaključiti da sloboda medija nije privilegija nego je to organska potreba. Pritom mislim na organsku potrebu javnosti da na vrijeme dobije točne, poštene, objektivne i provjerene informacije, te da ih se takvih informacija ne lišava jer su time lišeni i

mogućnosti novih spoznaja, ali i izražavanja svojih stavova i problema. Sloboda izražavanja je također prirodno pravo građana i gledatelja kao političkog bića. U tom segmentu ključnu ulogu igra informativni program. Dobar informativni program je potreban političkom zdravlju društva jer mora izvijestiti, istražiti, ali i prodrijeti u suštinu životnih tema, mora ih objasniti i komentirati. Na taj način ih približava javnosti, običnom gledatelju. Stoga možemo reći da je dobar informativni program srž slobode medija, a time i najjača karika za funkcioniranje demokracije uopće.

Jedna od najvrednijih stvari koja daje posebnu prednost i značenje javnoj televiziji jesu sadržaji koji nisu atraktivni komercijalnim televizijama, a javna televizija ih ima zakonsku obvezu proizvoditi, primjerice znanstveni, obrazovni, dramski program, program za manjine, programe namijenjene odgoju i obrazovanju djece i mladih, kao i mnogi drugi sadržaji čijom proizvodnjom i emitiranjem HRT ispunjava demokratske, socijalne i kulturne potrebe hrvatskog društva, jača pluralizam i informira javnost. Javnoj televiziji nije cilj da donosi profit, ona nije odgovorna niti vladi, a odgovara jedino javnosti, odnosno svojim gledateljima. Dužnost joj je pružiti svim građanima objektivne i poštene informacije, nepristrane vijesti, a uz to mora biti povezana sa stvarnim životom ljudi, što bi značilo da treba prezentirati program koji je stvarno bitan najširem gledateljstvu. Pri ispunjavanju uloge javnog servisa očekuje se da djeluje u određenom pravno-političkom okviru.

Njeno postojanje i rad određeni su Zakonom o HRT-u, a provedbu tog Zakona i uspješnost rada HRT-a nadziru Programsko vijeće HRT-a čija je posebna zadaća braniti interese gledatelja i Nadzorni odbor HRT-a koji nadzire poslovanje HRT-a. Na Hrvatsku radioteleviziju se također primjenjuju i odredbe Zakona o elektroničkim medijima. Etički kriteriji u radu javne televizije određeni su Etičkim kodeksom i Etičkim povjerenstvom koje se brine o njegovom provođenju.

2.1. Politika na HRT-u

Demokratske promjene koje su se dogodile u našoj zemlji otvorile su vrata slobodi medija kakva nije postojala u prijašnjim političkim režimima. Poslije prvih demokratskih izbora u Hrvatskoj 1990. godine nova je vlast donijela Zakon o

informiranju kojim je Radiotelevizija Zagreb preimenovana u Hrvatsku radioteleviziju. Iste je godine Hrvatska radiotelevizija izdvojena iz JRT-a, a 1992. godine primljena je u punopravno članstvo Eurovizije. Preobrazba HRT-a iz državne televizije u javnu nije mogla početi istodobno s proglašenjem neovisnosti Republike Hrvatske. Rat i snažan utjecaj tadašnje vladajuće stranke odgodili su tu transformaciju za cijelo desetljeće. Hrvatski Sabor je konačno 2001. godine usvojio Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. Njime je HRT konstituirana kao javna ustanova. To je bio ključan trenutak koji je omogućio, ali i ozakonio status Hrvatske radiotelevizije kao javnog medijskog servisa, kao i jedan od osnovnih preduvjeta za prihvaćanje Hrvatske u svjetske integracije. No, iako je njegova uloga bila da osigura i odredi mjesto i ulogu elektroničkih medija (ponajprije HRT-a) u našem društvu, demokratizira ih, osamostali i odvoji od politike, nije ju baš opravdao.

U prvom desetljeću hrvatske neovisnosti političari su se trudili biti što je moguće bliže televiziji kao najmoćnijem mediju današnjice. Stoga su u ključna tijela kao što je tada bilo Vijeće HRT-a birali ljude koje su po potrebi mogli lako insinuirati. Iako se od Vijeća očekivalo da bude nepristrano i što udaljenije od političkih utjecaja, Zakon je bio manjkav i dopuštao je utjecaje Sabora i vladajućih na politiku najmoćnijeg nacionalnog medija. Ovaj je Zakon pokazao da iako je ponudio demokraciju s jedne strane, nije mu uspjelo osigurati djelotvornost s druge strane. Uslijedilo je novi Zakon 2003. godine. I on je imao mnoge manjkavosti koje su se u praksi pokazale kao nepremostive, stoga je 2010. godine donesen važeći Zakon o HRT-u s kojim su se pokrile mnoge pukotine koje su prijašnji akti tolerirali.

Pritisци politike na medije, posebno na televiziju, prirodna su i shvatljiva pojava ne samo ovisno o tome koji su i kakvi njihovi izvori, već i zbog vrijednosti medija. Televizija uvijek, u svim zemljama svijeta, osjeća takav manji ili veći pritisak i uvijek se nalazi u položaju da mora imati čvrstu volju da mu se odupire. Svaka vlast želi imati svojevrstan utjecaj na medije i jedva da ima zemlje u svijetu u kojoj nema sukoba stvarnih interesa medija i politike odnosno jednog ili drugog oblika stalne napetosti između medija i nositelja vlasti.¹

¹ A. Letica: *Televizijsko novinarstvo*, Disput, Zagreb, 2003, str. 37.

Međutim, dvojbeno je da li se gledanost televizije može poistovjetiti s utjecajem koji ona ima na javnost i gledatelje. Mnogi čimbenici utječu na javno mnijenje, kao što su obrazovanje, poimanje društvenih vrijednosti i slično. Dio javnosti doživljava televizijski sadržaj oštroumno, površno i pasivno, ali postoji i onaj drugi dio na koji se lakše može utjecati, pa čak i manipulirati njime. To ostavlja prostor za eventualna upravljanja političkim postupcima pojedinaca kao što su npr. davanje glasa na izborima. Nameće nam se pitanje može li država posredstvom televizije i medija općenito uz svoja uobičajena sredstva kontrole i upravljanja vlašću koristiti i informativne manipulacije? Da bi došli do odgovora na ovo pitanje moramo prvenstveno znati tko televizijom upravlja.

Upravljanje Hrvatskom radiotelevizijom je jasno i transparentno. Ona je neovisna i pluralistička javna televizija. Ona u svom radu promiče javne interese i odgovara javnosti. Utjecaj javnosti na rad Hrvatske radiotelevizije ostvaruje se preko rada Programskog vijeća HRT-a koje brani interese gledatelja i Nadzornog odbora HRT-a koje nadzire rad HRT-a.

Mediji žive od značajnih događaja, važnih osoba, neobičnih i zanimljivih vijesti. Sve je to karakteristično za politički milje. Politički protokol nije vrhunska vijest. Politička vijest mora imati sve vrijednosti vijesti. A vrhunska politika je vrhunska vijest, pa je razumljivo da je i predmet zanimanja novinara i medija... Novinari imaju dužnost otkrivati političke malverzacije i objavljivati ih. Političari pokušavaju spriječiti novinare da dođu do takvih podataka, a ako već dođu do njih, onda pokušavaju zataškati skandal kako bi umanjili štetu. No, nema više tajni, koliko god da se štitile, i najčuvanije tajne će se, prije ili kasnije otkriti....Ankica Lepej je hrvatskoj javnosti pokazala što je građanska hrabrost skromne bankovne službenice. Takvi primjeri novinare stimuliraju na istraživačko novinarstvo i otkrivanje negativnosti. Novinari, svjesni svoje odgovornosti, ne posustaju pod pritiscima i manipulacijama.²

Kada novinar propituje sebe i struku postavlja si pitanje da li je to njegov izbor ili prisila?

² S. Malović: *Mediji i društvo*, Sveučilišna knjižara, Zagreb, 2007, str.50.

Odgovor je jasan: ako je to izbor, onda je i njegov odnos s političarima jasan. Političari će takvo novinarstvo cijeliti i uvažavati, a javnost će to nagraditi vraćanjem izgubljenog povjerenja.³

Kako živimo na prostoru, pa i u vremenu, gdje liberalizam i demokracija nikada nisu imali tradiciju, a politička kultura još uvijek nije na zavidnoj razini, uloga je medija da budu kritično oko javnosti, upozoravajući na devijacije u društvu, ali i kontrola nad državnim organima. Sve to naravno u korist javnosti. Mediji posebno oštro upiru prema korupciji, nepotizmu u društvu, kršenju ljudskih prava kao i okvira pravne države. Niti jedna vlast ne voli takvu ulogu medija i nastoji ju modelirati u svoju korist. Sve dok je to u okviru jasnih pravila igre i normi s obje strane, ta je igra poticajna jer ostavlja prostora za bolja i kvalitetnija rješenja. Konstruktivnom kritikom stvaraju se preduvjeti za bolju kvalitetu zajedničkog življenja između novinara i političara. Na žalost, često se takvi okviri ne poštuju obostrano i tada nastaju nesporazumi, čak i sukobi koji sustavno podgrijavaju rasprave o odnosima medija i politike.

³ S. Malović: *Mediji i društvo*, Sveučilišna knjižara, Zagreb, 2007, str.50.

3. BITI NOVINAR NA HRT-u

Novinarstvo je profesija koja je konstantno pred očima javnosti, a koja je često vrlo strogog suda. Kako je svrha novinarstva da izvješćuje, informira, osvješćuje, objavljuje reportaže, komentare, pruža razonodu i zabavlja, svi gledatelji imaju pravo reagirati i kritizirati novinarski rad i program koji se kao gotov proizvod stavlja pred njih. Raditi posao novinara ne znači raditi mirno, polagano, u idealnim uvjetima, već se konstantno boriti s nedostatkom vremena u posebnim uvjetima rada. Biti brz, a točan često je najvažniji kriterij novinarskog zadatka. Novinari stoga moraju biti veoma dobro obučeni i sposobni za rad u vrlo teškim uvjetima. Odluke se moraju donositi na brzinu, mora se reagirati na događaj, donositi sudove koji imaju dalekosežne posljedice...Novinar nema vremena na miru analizirati događaj, već mora odmah izvijestiti javnost o tome što se dogodilo. Nema dakle mogućnost za daljnju analizu, da svojim teorijskim znanjem i mogućnostima ispita varijante u stilu „što bi bilo kad bi bilo.“ (Malović, Ricchiardi, Vilović, 1998:24).

Sve te situacije opterećuju novinare i mogu dovesti do pogrešaka. Pogreške u novinarstvu se smatraju smrtnim grijehom koji nosi za sobom niz nepovoljnih posljedica. Pogreške mogu uvrijediti ljude o kojima se izvještava, mogu zavarati gledatelje, naštetiti vjerodostojnosti novinara, ali i narušiti ugled cijele medijske kuće. Kada govorim o novinarskim pogreškama i netočnostima ne mislim samo na netočan sadržaj priče ili dijela priče o kojoj se izvještava nego i na način na koji je ona sastavljena jer se ne smije dogoditi da priča zbunjuje ili dezinformira gledatelje.

3.1. Novinarske etičke dvojbe

Pri donošenju novinarskih profesionalnih odluka novinari nailaze na mnoge etičke dvojbe. Odluke moraju donijeti u vrlo kratkom vremenu što ih dovodi u vrlo stresne situacije s kojima se moraju znati i moći nositi. Moraju također biti svjesni da će već sutra pred sudom javnosti snositi posljedice za svoje odluke.

Mnogo je situacija gdje se novinari suočavaju sa etičkim dvojbama.

Treba li objaviti imena osoba upletenih u kriminal prije pravomoćnih presuda? Je li iznošenje istine o masovnim silovanjima uvjerljivije ako predstavimo silovanu djevojčicu koja će pričati o tome što joj se dogodilo? Hoćemo li objaviti privatni skandal uglednog, poštenog i nekorumpiranog političara, koji inače nema veze s njegovim političkim djelovanjem? Hoćemo li iz etičkih razloga prešutjeti bolest istaknutog političara? Imamo li pravo objaviti u medijima opće poznatu, ali još nepotvrđenu istinu? I na kraju, hoćemo li lagati u interesu domovine?

Novinar se s ovakvim dvojabama ne susreće na akademski ili teorijski način, već se suočava s njima u trenucima najintenzivnijeg rada. (Malović, Ricchiardi, Vilović, 1998:25)

Pitanja se nižu baš na ovaj način u glavi novinara dok izvještavaju. Tada je od presudnog značenja integritet i snaga novinarske ličnosti, ali i iskustvo.

Svaka informacija mora biti dobro provjerena i to sa što je moguće više strana. A objava neprovjerenih informacija dovodi u pitanje ne samo integritet osobe i istinitost događaja o kojem se govori nego i novinarski kredibilitet. (Malović, Ricchiardi i Vilović, 1998:48).

Ono što čini novinarski posao još težim su emisije koje se emitiraju uživo i zahtijevaju dobar odabir i pripremu teme, izbor gostiju, a i dobru ulogu novinara odnosno voditelja. Novinarski je posao vezan za izrazito kratke rokove. Gotovo je pravilo da se preskaču ili skraćuju redovite novinarske procedure vezane uz provjeru informacija koje se jednostavno podrazumijevaju ili se njihova vjerodostojnost provjerava tijekom rada na emisiji. U slučaju emitiranja emisija uživo tema se uglavnom izabere tijekom jutra te se obradi posveti cijeli dan. Dogovore se gosti i reportaže, a u istinitost informacije, koja se pretpostavlja, jer je uzeta iz vjerodostojnog izvora, često se uvjeri tek nekoliko sati prije ulaska u studio. I tada više nema dovoljno vremena za promjenu teme. No nužno je tada dobro se pripremiti i pokušati temu obraditi na način koji će opravdati njezin izbor, ali uz sva profesionalna i etička pravila struke.⁴

⁴ G. Škaljac Narančić: *Etički prijepori i javna televizija studija slučaja: emisija Otvoreno emitirana 21. siječnja 2010.*

3.2. Prava i odgovornosti novinara

Novinare se često naziva pripadnicima sedme sile. Jesu li oni zaista toliko moćni koliko se misli da jesu?

S druge strane mnogi ih doživljavaju kao nepouzidane, podložne mitu, one koji zabadaju nos u tuđe stvari, neobrazovane...

Gdje je istina? Istina je obično nešto sasvim drugo.

Novinarstvo je profesija, ali je istodobno i zanat koji se mora dobro ispeći kako bi se taj posao mogao dobro i kvalitetno obavljati.

„Svatko izvještava druge osobe o događajima i idejama, ali profesionalni novinari moraju biti oprezniji od amatera kako ne bi iskrivili istinu“ objašnjavaju William Rivers i Alison Work.⁵

Novinari imaju mnoga prava, od kojih su neka stečena, ali većina ih se temelji na zakonskim rješenjima, a jedno od temeljnih je pravo da znaju. Da bi mogli nesmetano obavljati novinarsku profesiju izuzetno im je važno pravo na pristup informacijama. To im omogućuje zakon, pod pretpostavkom da je svaki podatak javan, pa ne smije ostati u tajnosti, osim ako nije zakonom reguliran kao državna ili vojna tajna.

Novinarska prava vlast može ograničiti. Što je država demokratskija, a društvo otvorenije, to se manje ograničavaju prava i slobode misli, govora i izražavanja. Ali u demokratskim zemljama postoji neka zakonska regulacija, pa tako svaka država regulira javnu radioteleviziju, dodjela koncesija i frekvencija se također regulira, a neke države reguliraju i kabelske televizije. (Malović, 2007: 34)

⁵ Rivers, William i Work, Alison: *Writing for the Media*, Mayfield Publishing Company, (1988) str.235

3.3. Novinarske pogreške

Novinari griješe kao i svi ostali ljudi. Ali, novinarske pogreške su javne, svi ih vide, ne mogu se sakriti, neugodne su i nerijetko nanose štetu kako pojedincu tako i društvu u cjelini.

Najveće profesionalne pogreške novinara su:

- Plagijat: prepisivanje, zlobno i pogrešno interpretiranje
- Kleveta: uvredljive, netočne i neutemeljene optužbe
- Primanje mita: u svakom pogledu ili shvaćanju⁶

Mnoge se dvojbe rješavaju iskustveno. Osobno (ne) ugodno iskustvo gdje se novinar suočio s kršenjem etičkih načela vrlo često ostaje poukom za cijeli život. Novinari uče na pogreškama. Ta škola je skupa i vrlo teška. Kojiput su rezultati porazni, a gotovo uvijek dolaze post festum. (Malović, Ricchiardi, Vilović, 1998: 26)

Novinarska profesija stoga poduzima sve kako bi se zadržalo dostojanstvo novinara. Novinari će u profesionalnom smislu priznati samo sud kolega novinara kako bi isključili svako uplitanje vlada ili nekih drugih centara moći. Ovo je vrlo značajno, jer samoregulacija profesije je jedini mogući način kojim će se moći ukloniti negativnosti i nepoštovanje profesionalnih i etičkih načela. (Malović, 2007: 34)

⁶ Malović, Stjepan: *Mediji i društvo*, Sveučilišna knjižara (2007), str. 34

4. NOVINARSKA ETIKA

Što je etika? Etika se definira kao pokušaj da se odredi što je ispravno. A novinarska etika ili etika novinarstva?

„Novinarska etika....treba postaviti norme, smjernice, pravila i kodekse koji će voditi, ali ne i prisiljavati novinare kako bi bili humaniji“, kažu američki teoretičari Hiebert, Ungurait i Bohn u zborniku Mass Media VI.

Svaka od tradicionalnih profesija polagala je prava na jedno od glavnih načela filozofije. Pravo je, idealistički, izjednačeno s pravdom, medicina s dužnošću da se pruži pomoć. Novinarstvo također ima svoj uzvišeni ideal: prenošenje istine (Patterson i Wilkins, 1994:18)

Već više puta spomenuti Dennis McQuail, profesor na Sveučilištu u Amsterdamu, jedan od najpoznatijih teoretičara masovne komunikacije, definirao je novinarsku etiku sljedećim odrednicama:

- Istinitost i točnost
- Nepristranost i poštenje
- Poštovanje osobnosti i privatnosti
- Neovisnost o pojedinim interesima
- Odgovornost prema društvu i društvenim dobrima
- Poštovanje zakona
- Moral, pristojnost i dobar ukus (McQuail, 1994:126)

Suvremenom novinaru veliki izazov čini pronalaženje načina kako bi premostio često suprotstavljena komercijalna, profesionalna i etička stajališta vezana uz pronalaženje i prezentacijom vijesti, a istovremeno prihvaćajući percepciju novinarstva kao profesije s važnom društvenom ulogom. To je složen posao – pokušati zadovoljiti urednika, sebe i cijelu publiku. Novinari su čuvari demokracije. Bez njih se ne može osigurati transparentnost i javnost rada javnih i privatnih vlasti, vođenje javnih rasprava u društvu, a ni upoznavanje najvećeg dijela svijeta u kojem živimo. Dajući nam informacije, podižući razinu naše svijesti, omogućujući nam razonodu i zabavu, novinari obavljaju važan društveni posao, zbog čega im sva

demokratska društva priznaju određena posebna prava, ali im istodobno nalažu i određene posebne obveze.

Vjerodostojnost je najvažnija osobina novinara. Most povjerenja se mora dugo graditi s javnošću i nikada nije dovršen. Televizija je dužna služiti društvu, a to može postići samo u onoj mjeri u kojoj uživa povjerenje svojih gledatelja. Pritom novinar mora biti uvjerljiv da bi mu se vjerovalo, da bi mu se vjerovalo mora biti vjerodostojan, a da bi bio vjerodostojan mora govoriti samo istinu.

Istina je glavni temelj novinarske profesije. Neistinito izvještavanje je svjesno prešućivanje informacija, iskrivljavanje istine, izmišljanje činjenica i događaja.

Novinar je također obvezan svaku informaciju prethodno provjeriti iz najmanje dva izvora koja treba imenovati. Dužnost mu je saslušati sve strane u sukobu o kojem izvještava i uravnoteženo ih prikazati. Sve strane mu trebaju biti jednako bitne, a događaj je dužan predstaviti objektivno i pošteno.

Čestitost u novinara je mjerena predanošću istini, a ne osobnim interesima. Mogli bi ju definirati kao prihvaćanje društvenih obveza koje su ukomponirane u neki povlašteni položaj. Čestitost i poštenje su kvalitete i nepotkupljivosti koje osiguravaju novinaru da će u potrazi za istinom dati prednost javnom dobru nad vlastitim profitom.

Dužnost novinara je zaštititi i poštivati temeljna ljudska prava i slobode, kao i načelo jednakosti svih građana, posebno prava djeteta i manjinskih skupina jer je dobrobit djeteta nadređena javnom interesu.

Govor mržnje je nešto što se u novinarskoj profesiji nikako ne tolerira. Govor mržnje podrazumijeva sve vrste govora kojima se širi, opravdava ili potiče rasna ili nacionalna netrpeljivost, antisemitizam, ksenofobija, vjerski ili slični oblici mržnje koji se temelje na nesnošljivosti.

Prema Kodeksu časti hrvatskih novinara: „Novinar se ne smije baviti poslovima koji bi mogli ugroziti njegovu neovisnost, objektivnost i samostalnost prosuđivanja, narušavajući njegov novinarski dignitet. Mora izbjegavati situacije koje bi ga mogle

uvući u sukob interesa i zaprijetiti njegovom osobnom ugledu i ugledu novinarske profesije.“

Politička angažiranost novinara u funkciji promidžbe određene ideologije nije dopuštena. Novinar se mora pridržavati načela: činjenice su svete, a komentar slobodan.

Kodeks časti hrvatskih novinara u članku 14. kaže: „Novinar treba štiti čovjekovu intimu od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti. Obvezan je poštovati svačije pravo na privatnost.“

Novinarstvo je relativno rano počelo primjenjivati i uvoditi etičke norme i kodekse koje služe novinarima kao smjernice u njihovom radu. Na papiru su stvari više-manje jasne. Ali problemi nastaju u praksi, kada treba profesionalno djelovati. Što prikazati, a što zadržati skriveno od javnosti? Ako mi nešto ne objavimo, a konkurencija to učini, jesmo li pritom ispali etičke budale?

Ono što je jako važno i na što novinar mora uvijek prvo pomisliti jest jesu li njegovim prilogom povrijeđena nečija ljudska prava. On mora svakodnevno preispitivati svoje stavove i odluke i iznova utvrđivati svoje etičke kriterije. Na taj će se način povreda ljudskih prava i kršenje etičkih načela svesti na najmanju moguću mjeru.

Kako novinari mogu odgovoriti ovim pritiscima? Je li uopće moguće odolijevati? Odgovore dobro znaju novinari koji žive u tom procjepu i moraju zadovoljiti s jedne strane zahtjeve svojeg poslodavca, a s druge strane svoje profesionalne, etičke i moralne principe.

Postoji cijeli niz optužbi na račun novinara i novinarske profesije. Nerijetko su optuživani za senzacionalizam, nepoštovanje osobnosti i privatnosti, objavljivanje neprovjerenih informacija i sl. Istodobno svjedoci smo da je novinarstvo profesija koja je savjest suvremenog društva, da su novinari ljudi koji se bore za istinu, koji upozoravaju na nepravilnosti, netoleranciju i kriminal. (Malović, Ricchiardi i Vilović, 1998: 37, 38)

Razmišljanje o etici vrlina je koju svatko može razviti. Ona na prvom mjestu zahtjeva proučavanje etike...Iako svaki oblik medijske komunikacije ima vlastite etičke postavke, razmišljanje o etičnosti je isto, bilo da zarađujete za život pisanjem oglasa ili osmrtnica...

Razmišljanje o etici i etičnosti neće olakšati te postupke, ali s iskustvom etičko donošenje odluka postaje ujednačenije. Etika tada postaje ne nešto što imate, nego nešto što primjenjujete. (Patterson i Wilkins, 1994: 3,4)

4.1. Pravna regulativa novinarske etike

Hrvatska radiotelevizija, kao i svaka druga televizijska mreža, ima sasvim određena opća načela i vrijednosti za koje se mora zalagati i koje je dužna poštivati u svom programu. Temeljna su načela nabrojana u članku 3. Ustava RH:

„Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštovanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske.“

Na Hrvatsku radioteleviziju primjenjuju se odredbe Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji, te Zakona o elektroničkim medijima.

HRT je tako prema članku 5. Zakona o HRT-u dužan zadovoljiti interese javnosti na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, te osigurati odgovarajuću zastupljenost informativnog, umjetničkog, kulturnog, obrazovnog, dječjeg, zabavnog, športskog i drugog sadržaja.

U programima HRT-a moraju se poštivati najviša stručna mjerila i etička načela, te profesionalno priznati standardi neovisnog novinarstva.

U Hrvatskoj djeluje Agencija za elektroničke medije kojom upravlja Vijeće za elektroničke medije. Vijeće djeluje na temelju Zakona o elektroničkim medijima čije se odredbe kako sam već spomenula primjenjuju i na rad Hrvatske radiotelevizije.

Pri Hrvatskom novinarskom društvu (HND) djeluje Novinarsko vijeće časti.

Ciljevi Hrvatskog novinarskog društva su:

- a) ostvarivanje profesionalnih interesa, etičnosti i slobode javnog izražavanja;
- b) promicanje Ustavom zajamčenih prava javnosti da bude izviještena o svim zbivanjima u društvu, te prava svake osobe na slobodu izražavanja, mišljenja i dostupnost svim javnim glasilima;
- c) čuvanje ugleda i dostojanstva profesije,
- d) zaštita novinara od samovolje izdavača i sprečavanje monopola;
- e) materijalna i socijalna zaštita novinara.⁷

Novinarsko vijeće časti određuje da li je novinar povrijedio Kodeks časti ili Statut HND-a.

Hrvatska radiotelevizija kao javna televizija ima svoj Etički kodeks za novinare i kreativno osoblje i Etičko povjerenstvo koje se brine o njegovom provođenju.

Njime se određuju profesionalni standardi i etička načela pri stvaranju radijskog, audiovizualnog i multimedijskog programa, te ostalih proizvoda koje Hrvatska radiotelevizija proizvodi samostalno ili u suradnji s drugima, te postupak utvrđivanja povreda Kodeksa.

Odredbe Etičkog kodeksa odnose se na stalne zaposlenike i na vanjske suradnike HRT-a.

Prema članku 50. Etičkog kodeksa Etičko povjerenstvo ima pravo i dužnost donositi mišljenja o povredama Kodeksa i to radi na temelju prijave o povredi Kodeksa.

Povjerenstvo je dužno u sklopu svojeg rada davati i preporuke i mišljenja u vezi s etičkim dvojabama ako takav zahtjev uputi Glavni ravnatelj HRT-a ili Ravnateljstvo HRT-a.

Prijavu za povredu Kodeksa mogu Povjerenstvu protiv novinara i kreativnog osoblja na koje se odnosi Kodeks podnijeti: zaposlenici HRT-a i vanjski suradnici u sklopu projekta na kojem rade.

⁷ <http://www.hnd.hr/o-hnd-u>, (13.studenoga 2015. u 17.30))

U članku 59. Kodeks kaže da Povjerenstvo većinom svojih glasova, donosi Mišljenje prema kojem: Prijavljenik “nije povrijedio Kodeks”; Prijavljenik “je povrijedio Kodeks”; Prijavljenik “je osobito teško povrijedio Kodeks”.

Mišljenje prema kojem je riječ o “osobitoj” povredi može se donijeti i u slučaju kada je ista osoba, u roku kraćem od dvije godine drugi put povrijedila Kodeks.

U periodu od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2014. godine Etičko povjerenstvo je održalo četiri sjednice. Na njima je razmatrano ukupno šest prijava od kojih je u jednom slučaju doneseno mišljenje da se radi o povredi Kodeksa, dva su ocijenjena mišljenjem da Kodeks nije povrijeđen, dvije prijave su odbačene jer je ocijenjeno da nisu u nadležnosti Etičkog povjerenstva, dok je jedna prijava povučena u tijeku postupka.⁸

4.2. Sankcioniranje kršenja etičkih normi

U nadležnosti Vijeća za elektroničke medije je kako sam već prije spomenula i sankcioniranje kršenja etičkih načela. No Vijeće se uglavnom bavi kvantifikacijama komercijalnih sadržaja i tehničkim pitanjima termina emitiranja, ali sankcioniraju i slučajeve vezane uz netolerantne izjave izrečene u programu koje su okarakterizirane kao govor mržnje, odnosno koje potiču i šire mržnju ili diskriminaciju na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, potiču i šire antisemitizam i ksenofobiju, te objavljene priloge koji vrijeđaju dostojanstvo čovjeka. Uglavnom se izriču kazne i opomene, ali i novčane kazne.

Novinarsko vijeće časti koje djeluje pri Hrvatskom novinarskom društvu ako u postupku utvrdi da je novinar povrijedio Kodeks časti ili Statut HND-a može novinaru izreći u blažem slučaju opomenu i upozoriti ga na obveze ili u težem slučaju, kad se kompromitira dostojanstvo profesije, opomenu koja se objavljuje u

⁸ Podaci dobiveni od Etičkog povjerenstva HRT-a (studeni 2015.)

glasilu *Novinar* i na web stranicama www.hnd.hr, a prema ocjeni težine povrede i u javnim glasilima.⁹

Kad je novinar teško povrijedio odredbe Kodeksa časti hrvatskih novinara i teško kompromitirao dostojanstvo profesije, Novinarsko vijeće časti može donijeti odluku o isključenju (brisanju) novinara iz članstva HND. Isključeni član može nakon pet godina zatražiti ponovno primanje u HND. Ako je Kodeks teško povrijedio novinar koji nije član HND, Vijeće časti će svoju ocjenu objaviti u javnim glasilima.¹⁰

Prema posljednjem izvještaju o radu Novinarskog vijeća časti u razdoblju od 30. lipnja 2014. do 30. ožujka 2015. godine. Vijeće je održalo ukupno šest sjednica. Raspravljajući o pristiglim prijavama, Vijeće je ukupno izreklo 11 težih opomena, 36 opomena, devet je novinara i urednika upozoreno na odredbe Kodeksa časti hrvatskih novinara, dok je za 20 novinara i urednika ocijenjeno da nisu povrijedili Kodeks. Većina je odluka donesena jednoglasno. Za 10 prijava Vijeće nije donijelo zaključke, uglavnom zbog toga što su prijave bile nejasne ili nepotpune, a u nekoliko se slučajeva Vijeće ocijenilo nenadležnim.

Kad je riječ o naravi kršenja odredbi Kodeksa časti hrvatskih novinara, najveći broj izrečenih opomena se, kao i prethodnih godina, odnosi na neprofesionalno izvještavanje, pri čemu osobito zabrinjava tendencija prema jednostranom i/ili senzacionalističkom izvještavanju. Također su i dalje česte povrede prava djeteta pri izvještavanju o djeci, kao i pristrano i/ili diskriminatorno pisanje o pripadnicima manjina ili pojedincima i skupinama čiji se stavovi u bitnome razlikuju od onih koje zastupaju pojedini novinari ili urednici – kao i u prošlom izvještaju, i ovdje treba ponoviti da su u ozračju ionako polariziranih tenzija mediji nerijetko te tenzije samo dodatno raspirivali.¹¹

⁹ Članak 7. Pravilnika o radu Novinarskog vijeća časti

¹⁰ Članak 8. Pravilnika o radu Novinarskog vijeća časti

¹¹ <http://old.hnd.hr/hr/godisnjiizvjestajnc2015/show/68341/>
(14.11.2015)

Tablica 1.: Zaključci Novinarskog vijeća časti – po medijima

Medij	Nema povrede novinar/urednik	Upozorenje novinar/urednik	Opomena novinar/urednik	Teža opomena novinar/urednik
dnevno.hr			2/1	2/2
24sata	0/1		0/1	2/1
Jutarnji list	5/2	1/0	4/2	1/0
HRT	0/1		2/3	0/1
Slobodna Lika				1/0
Zadarski regional				1/0
Večernji list	1/0		3/0	
dubrovackidnevnik.hr	1/0	1/0	1/1	
sloboda.hr			1/1	
Slobodna Dalmacija	3/0		1/1	
index.hr	2/1	1/1	0/1	
Glas Slavonije		1/0	0/1	
zadarski.hr			0/1	
Bjelovarac			1/0	
politikaplus			1/0	
zportal.hr			1/0	
voxportal			1/0	
7Dnevno			1/0	
Radio Dubrovnik		1/1		
Novi list	1/0	0/1		
Lika plus		1/0		
Narodni list	0/1			
voxfeminae.net	1/0			
Ukupno	14/6	6/3	19/17	7/4

Izvor: <http://old.hnd.hr/hr/godisnjiizvjestajnc2015/show/68341/> (14.11.2015. u 22.20h)

Etičko povjerenstvo Hrvatske radiotelevizije ima zadatak donositi mišljenja o povredi Kodeksa i preporuke u području sukoba interesa ili sumnje na korumpirana ponašanja. Svako mišljenje, pozitivno ili negativno, mora sadržavati obrazloženje za svaki od članaka Kodeksa na temelju kojih je podnesena prijava ili za svaki od članaka za koje je Povjerenstvo zaključilo da su povrijeđeni.¹²

Mišljenje se dostavlja prijavitelju, prijavljeniku, glavnom ravnatelju HRT-a i rukovoditelju prijavljenika. Ako je prijavljeniku na osnovu mišljenja Povjerenstva izrečena određena mjera za povredu radne obveze, glavni ravnatelj ili rukovoditelj

¹² Članak 59. Etičkog kodeksa HRT-a

dužan je o tome izvijestiti Povjerenstvo. Ono što je zajedničko svim tijelima koja su zadužena za sankcioniranje kršenja etičkih normi je da reagiraju na pisanu prijavu.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

5.1. Definiranje problema istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada jesu stavovi i mišljenja novinara Hrvatske radiotelevizije o etičkim i moralnim standardima struke na HRT-u, ali i u hrvatskim medijima općenito.

5.2. Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja ovog rada jesu:

- a) doznati od novinara Hrvatske radiotelevizije stavove i mišljenja o etičkim i moralnim standardima struke na javnoj televiziji.
- b) doznati od novinara Hrvatske radiotelevizije stavove i mišljenja o etičkim i moralnim standardima struke u hrvatskim medijima općenito.

5.3. Problemi istraživanja (specifični ciljevi):

Na temelju općih ciljeva istraživanja postavljenu su sljedeći specifični ciljevi:

- 1.) Utvrditi parametre koji utječu na formiranje stavova novinara HRT-a o etičkim standardima struke.
- 2.) Utvrditi smatraju li novinari HRT-a da javna uloga HRT-a nosi i dodatnu profesionalnu odgovornost.
- 3.) Utvrditi stavove novinara HRT-a o tome postoji li razlika između moralnih i etičkih standarda novinara HRT-a i kolega u drugim hrvatskim medijima.
- 4.) Utvrditi stavove novinara HRT-a o pravednosti sankcioniranja kršenja etičkih kodeksa u Hrvatskoj.

5.4. Hipoteze

Prije samog provođenja istraživanja, postavljene su polazne pretpostavke, tj. hipoteze. Hipoteze daju rješenje (odgovor) o problematici koja se istražuje, a postavljene su kako bi na kraju istraživanja dobivenim rezultatima bile potvrđene ili opovrgnute. „Hipoteza je pretpostavka (moguće objašnjenje) koju znanstvenim istraživanjem treba provjeriti.“ (Mejovšek, 2008: 345).

U ovom su radu postavljene četiri hipoteze:

H1.) Novinari Hrvatske radiotelevizije imaju jasne kriterije kad su u pitanju etički i moralni standardi struke bez obzira na njihovu dob, spol, stručnu spremu, status na HRT-u ili duljinu novinarskog staža.

H2.) Novinari Hrvatske radiotelevizije smatraju da radom na javnoj televiziji nose dodatnu profesionalnu odgovornost prema javnosti.

H3.) Stav je novinara Hrvatske radiotelevizije da postoji razlika između njihovih moralnih i etičkih standarda i standarda kolega u drugim hrvatskim medijima.

H4.) Novinari Hrvatske radiotelevizije smatraju da kršenja etičkih kodeksa u Hrvatskoj nisu pravedno sankcionirana.

5.5. Vrsta i veličina uzorka

Istraživanje je provedeno na namjernom uzorku stručnjaka.

Ispitanici bi stoga bili novinari i urednici Hrvatske radiotelevizije u Zagrebu, ali i u HRT Centrima diljem Hrvatske, a cilj je bio prikupiti uzorak od oko 100 ispitanika.

5.6. Varijable

Zavisne varijable

- 1) Stavovi i mišljenja ispitanika o etičkim standardima struke na HRT-u
- 2) Stavovi i mišljenja ispitanika o etičkim standardima struke u Hrvatskoj

Nezavisne varijable

- 1) Spol
- 2) Dob
- 3) Stručna sprema
- 4) Status na HRT-u
- 5) Mjesto rada
- 6) Radno iskustvo na novinarskim/uredničkim poslovima

5.7. Metode istraživanja

Ovaj se rad sastoji od dva dijela: teorijskog i istraživačkog. Početni dio rada je ujedno i teorijski dio, a poslužio je kao priprema i uvod u tematiku samog rada.

Istraživački dio rada se sastoji od ankete koja je poslužila kao instrument istraživanja stavova i mišljenja novinara i urednika Hrvatske radiotelevizije o etičkim i moralnim standardima struke na Hrvatskoj radioteleviziji i hrvatskim medijima općenito. Za potrebe istraživanja pomoću alata Google Forms izrađen je autorski anketni upitnik od 23 zatvorena pitanja koji je poslan na elektroničke adrese novinarima i urednicima HRT-a uz uputu o ispunjavanju i napomenu da se radi o anonimnoj anketi. U tu svrhu anketu je ispunilo 103 ispitanika. Tada je anketa zaključana i ispitivanje završeno.

6. ANALIZA I INTERPRETACIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

6.1. Rezultati istraživanja

U prvom dijelu istraživanja ispitana je struktura ispitanika prema: spolu, dobi, stručnoj spremi, radnom statusu na HRT-u, mjestu rada i radnom iskustvu na novinarskim/uredničkim poslovima.

Struktura ispitanika prema spolu prikazana je u tablici 2.

Spol	N	%
Muški	47	46
Ženski	56	54
Ukupno	103	100

Tablica 2. Struktura ispitanika prema spolu

Iz tablice je vidljivo da su u uzorku podjednako zastupljene ispitanice, njih 54%, odnosno ispitanici, njih 46%.

Struktura ispitanika prema dobi prikazana je u tablici 3.

dob ispitanika	N	%
do 35 godina	15	15
od 36 do 50 godina	51	50
od 51 do 60 godina	27	25
više od 60 godina	10	10
Ukupno	103	100

Tablica 3. Struktura ispitanika prema dobi

Iz tablice je vidljivo da su najmanje zastupljeni ispitanici stariji od 60 godina što je razumljivo jer ih je i najmanje u radnom odnosu, s obzirom da je 65 godina života ujedno i gornja dobna granica za odlazak u mirovinu po sili zakona, njih je ukupno 10%, ispitanika u dobi do 35 godina je 15%, ispitanika u dobi od 36 do 50 godina života je 25%, dok su najzastupljeniji ispitanici od 36 do 50 godina starosti, njih 50%, što čini polovicu ukupnog broja ispitanika.

Struktura ispitanika prema stručnoj spremi prikazana je u tablici 4.

Stručna sprema	N	%
SSS	2	2
VŠS	4	4
VSS	77	74
Magisterij	17	17
Doktorat	3	3
Ukupno	103	100

Tablica 4. Struktura ispitanika prema stručnoj spremi

Iz tablice je vidljivo da su najzastupljeniji ispitanici sa visokom stručnom spremom, što je i jedan od uvjeta za radno mjesto novinara ili urednika, njih 74% srednja stručna sprema je zastupljena kod 2% ispitanika, viša stručna sprema kod 4% ispitanika, dok novinari sa magisterijem čine 17% ispitanika, a oni s doktoratom 3% ispitanika.

Struktura ispitanika prema radnom statusu na HRT-u prikazana je u tablici 5.

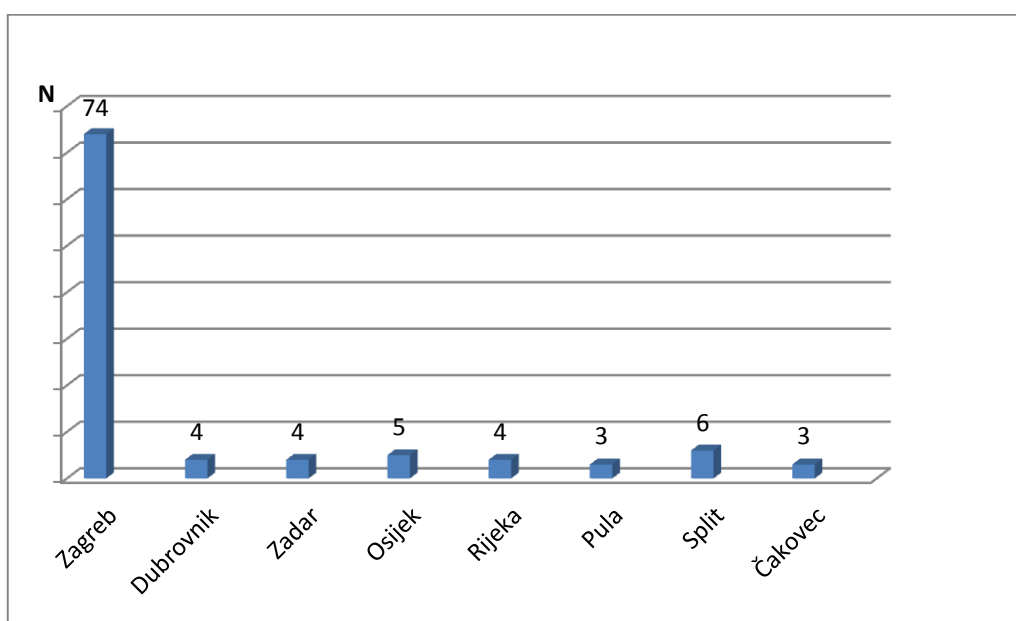
Radni status	N	%
Stalno zaposleni	73	71
Vanjski suradnik	30	29
Ukupno	103	100

Tablica 5. Struktura ispitanika prema radnom statusu na HRT-u

U prikazu strukture ispitanika prema radnom statusu na HRT-u vidljivo je da je većina, njih 71% stalno zaposlenih, odnosno u stalnom radnom odnosu, dok je 29% ispitanika vanjski suradnici na HRT-u.

Struktura ispitanika prema mjestu rada prikazana je na slici 1.

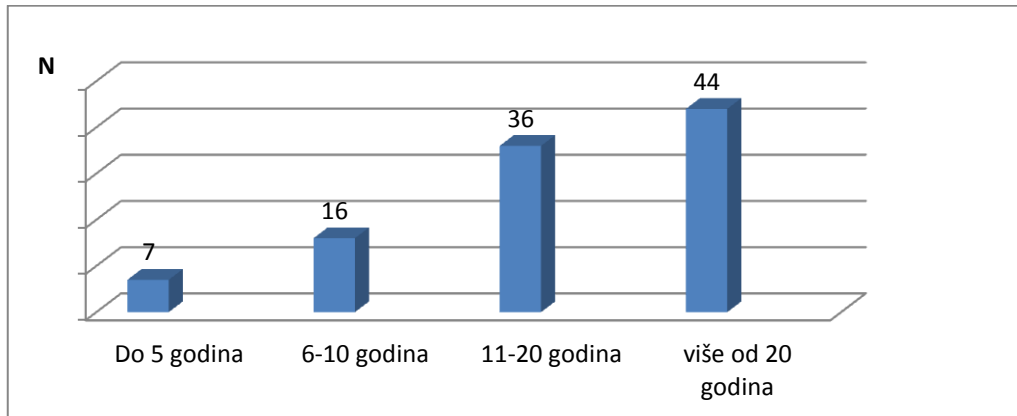
Slika 1. Struktura ispitanika prema mjestu rada

Na slici je prikazana struktura ispitanika prema mjestu rada. Evidentno je da je najveći broj ispitanika, točnije 72% s mjestom rada u Zagrebu, iz Splita je 6% ispitanika, iz Osijeka 5% ispitanika, iz Dubrovnika, Zadra i Rijeke po 4% ispitanika, a iz Pule i Čakovca po 3% ispitanika što je i proporcionalno broju zaposlenika u tim HRT centrima u usporedbi sa sjedištem Hrvatske radiotelevizije u Zagrebu.

Struktura ispitanika prema radnom iskustvu na novinarskim/uredničkim poslovima prikazana je na slici 2.

Slika 2. Struktura ispitanika prema radnom iskustvu na novinarskim/uredničkim poslovima

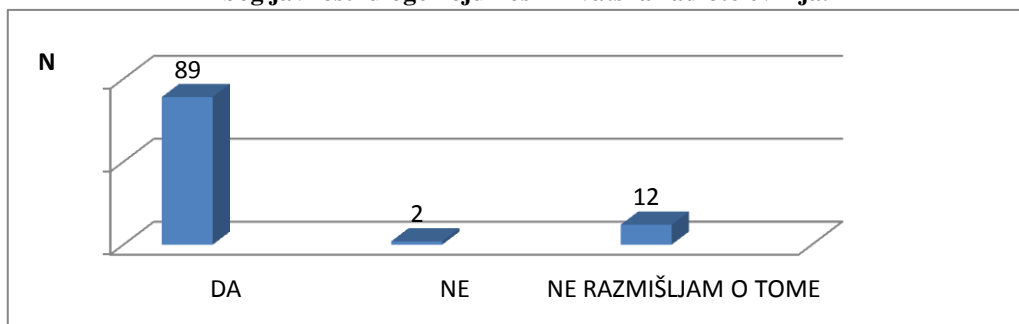

Na slici vidimo da je 7% ispitanika sa najkraćim novinarskim radnim iskustvom do pet godina, 16% ispitanika ima šest do deset godina radnog iskustva, 35% ispitanika ima od jedanaest do dvadeset godina novinarskog iskustva, dok 43% ispitanika ima novinarsko iskustvo duže od dvadeset godina.

U drugom dijelu istraživanja ispitani su stavovi i mišljenja novinara Hrvatske radiotelevizije o etičkim i moralnim standardima struke na javnoj televiziji, ali i u hrvatskim medijima općenito.

Mišljenje novinara/urednika HRT-a o tome smatraju li se dodatno odgovornim zbog javnosti uloge koju nosi Hrvatska radiotelevizija prikazano je na slici 3.

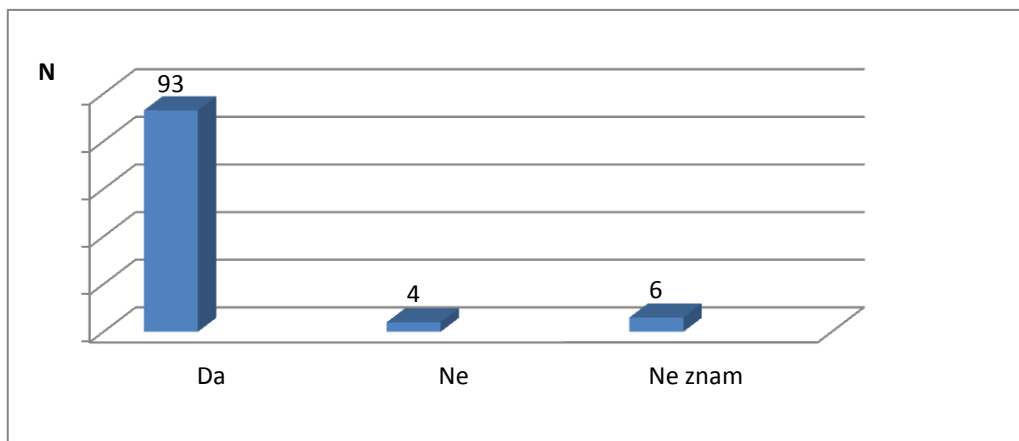
Slika 3. Prikaz mišljenja novinara/urednika HRT-a o tome smatraju li se dodatno odgovornim zbog javnosti uloge koju nosi Hrvatska radiotelevizija.

Na slici 3. vidljivo je da se novinari HRT-a smatraju dodatno odgovornima zbog javnosti uloge koju nosi Hrvatska radiotelevizija, što je u ovom istraživanju potkrijepljeno time da se 86% ispitanika smatra dodatno odgovornim zbog javnosti uloge HRT-a, svega 2% ispitanika izjasnilo na način da se ne smatraju dodatno odgovornim zbog javne uloge HRT-a, dok se 12% ispitanika izjasnilo da ne razmišljaju o tome.

Mišljenje novinara o tome smatraju li sebe kao novinara nepokolebljivim i dostojnim atributa „nositelj istine“ prikazano je na slici 4.

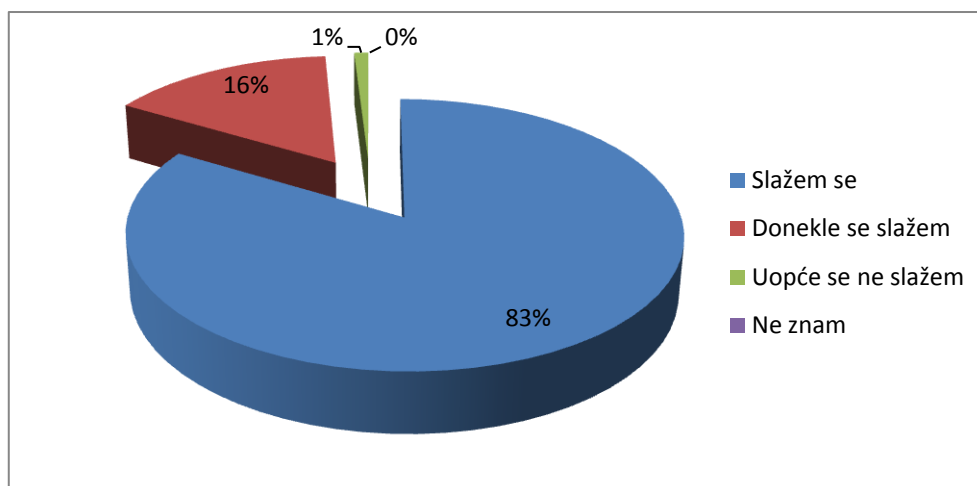
Slika 4. Prikaz mišljenja novinara/urednika HRT-a o tome smatraju li sebe kao novinara nepokolebljivim i dostojnim atributa „nositelj istine“.

Iz slike 4. vidljivo je da 93 ispitanika HRT-a sebe kao novinara smatra nepokolebljivim i dostojnim atributa „nositelj istine“, svega 4 ih je odgovorilo da se ne smatraju nepokolebljivim i dostojnim atributa „nositelj istine“, dok se 6 ispitanika izjasnilo da ne znaju.

Mišljenje ispitanika o tome moraju li novinari uvijek primjenjivati profesionalna načela bez obzira na situaciju ili kontekst prikazano je na slici 5.

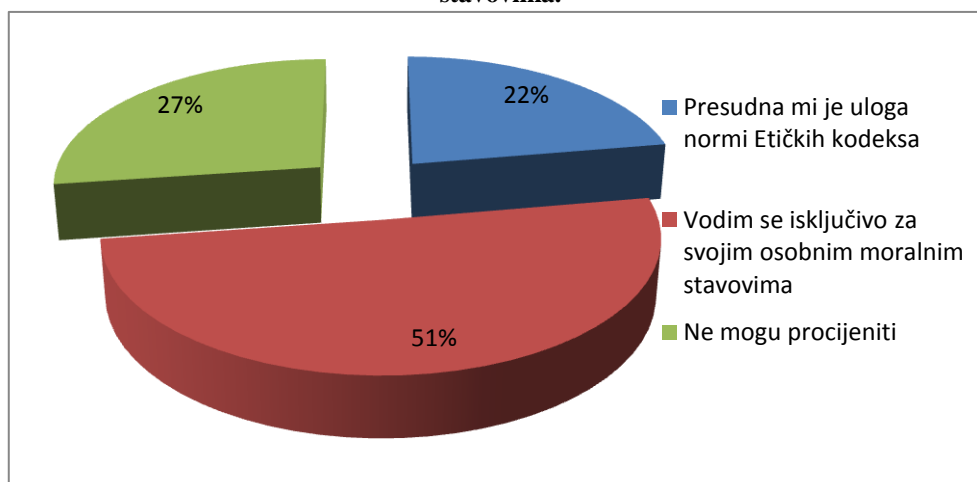
Slika 5. Prikaz stupnja slaganja ispitanika o tome moraju li novinari uvijek primjenjivati profesionalna načela bez obzira na situaciju ili kontekst

Iz slike je vidljivo da se 99% ispitanika slaže ili barem donekle slaže sa tvrdnjom da novinari moraju uvijek primjenjivati profesionalna etička načela bez obzira na situaciju ili kontekst, a svega 1% se ne slaže s tom tvrdnjom.

Stav novinara o tome da li je u njihovom radu pri donošenju odluka presudna uloga normi Etičkih kodeksa ili se vode isključivo za svojim osobnim moralnim stavovima prikazan je na slici 6.

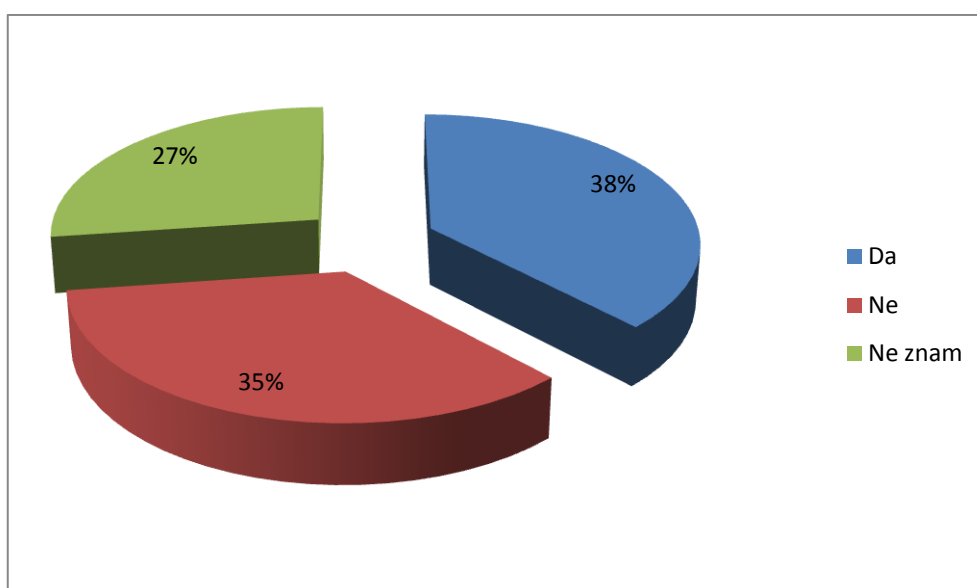
Slika 6. Prikaz stupnja slaganja ispitanika o tome da li je u njihovom radu pri donošenju odluka presudna uloga normi Etičkih kodeksa ili se vode isključivo za svojim osobnim moralnim stavovima.

Na slici je vidljivo da je 22% ispitanika presudna uloga normi Etičkih kodeksa struke, 51% njih se u svom radu vodi isključivo za svojim osobnim moralnim stavovima, dok 27% ispitanika ne može procijeniti svoj stav.

Stavovi novinara o tome smatraju li da se novinari u Hrvatskoj radioteleviziji pridržavaju etičkih kodeksa prikazani su na slici 7.

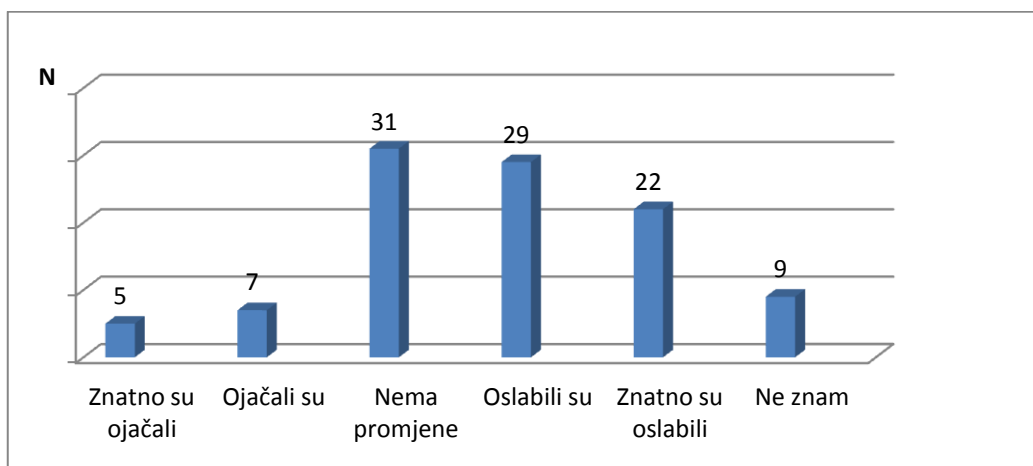
Slika 7. Prikaz stava ispitanika o tome smatraju li da se novinari u Hrvatskoj radioteleviziji pridržavaju etičkih kodeksa

Na slici je prikazano da 38% ispitanika smatra da se novinari u Hrvatskoj radioteleviziji pridržavaju etičkih kodeksa, 35% ih se ne slaže s time, dok ih 27% ne zna koji bi stav o tome zauzeli.

Stav ispitanika o tome jesu li standardi novinarske profesije ojačali ili oslabili tijekom posljednjih 5 godina na HRT-u prikazan je na slici 8.

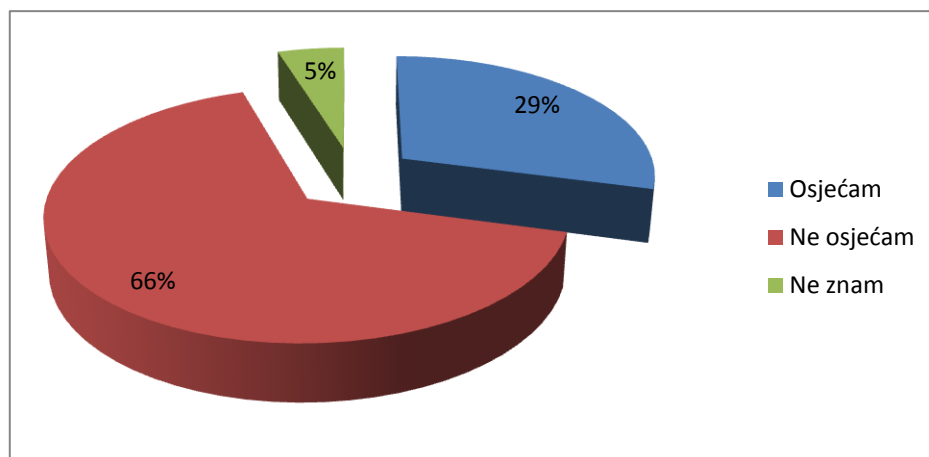
Slika 8. Prikaz stavova ispitanika o tome jesu li standardi novinarske profesije ojačali ili oslabili tijekom posljednjih 5 godina na HRT-u

Na slici je vidljivo da 4,9% ispitanika misli da su standardi novinarske profesije na HRT-u znatno ojačali, 6,8% ih misli da su ojačali, 28,2% ih smatra da su oslabili 2,4% da su znatno oslabili, 30,1% ih smatra da nema promjene, dok ih 8,7% ne zna odgovoriti na to pitanje.

Mišljenje ispitanika o tome osjećaju li na svom poslu pritiske poslodavca na donošenje njihovih odluka u etičkom i moralnom kontekstu prikazano je na slici 9.

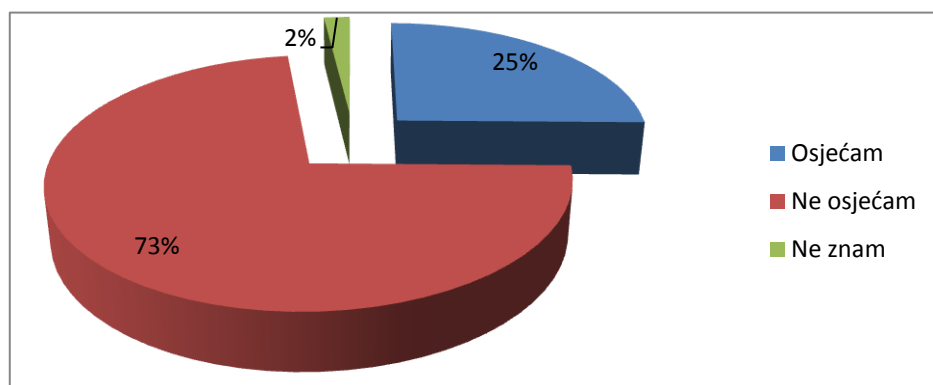
Slika 9. Prikaz mišljenja ispitanika o tome osjećaju li na svom poslu pritiske poslodavca na donošenje njihovih odluka u etičkom i moralnom kontekstu.

Iz slike je vidljivo da 66% ispitanika ne osjeća na svom poslu pritiske poslodavca na donošenje svojih odluka u etičkom i moralnom kontekstu, dok ih 29% kaže da osjeća takve pritiske, a 5 % ih ne zna odgovor na ovo pitanje.

Mišljenje ispitanika o tome osjećaju li na svom poslu političke pritiske na donošenje njihovih odluka u etičkom i moralnom kontekstu prikazano je na slici 10.

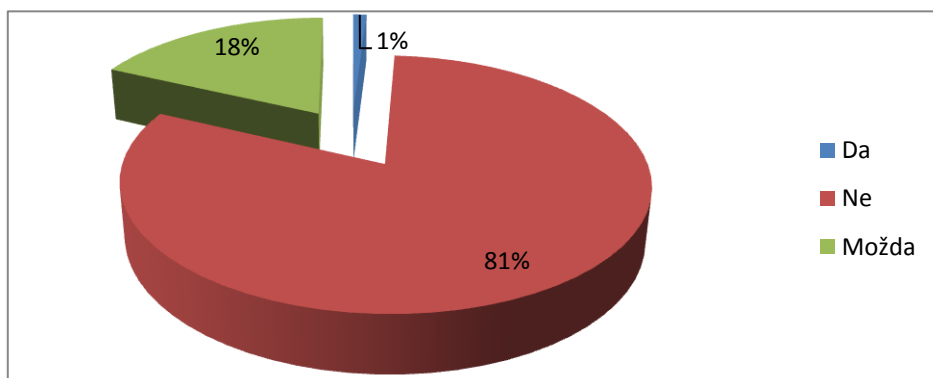
Slika 10. Prikaz mišljenja ispitanika o tome osjećaju li na svom poslu političke pritiske na donošenje njihovih odluka u etičkom i moralnom kontekstu.

Iz slike je vidljivo da 73% ispitanika ne osjeća na svom poslu političke pritiske na donošenje svojih odluka u etičkom i moralnom kontekstu, dok ih 25% kaže da osjeća takve pritiske, a 2 % ih ne zna odgovor na ovo pitanje.

Izjašnjavanje ispitanika o tome da li bi napravili nešto što nije u suglasju s njihovim etičkim i moralnim stavovima, ako bi im to njihov pretpostavljeni naredio prikazano je na slici 11.

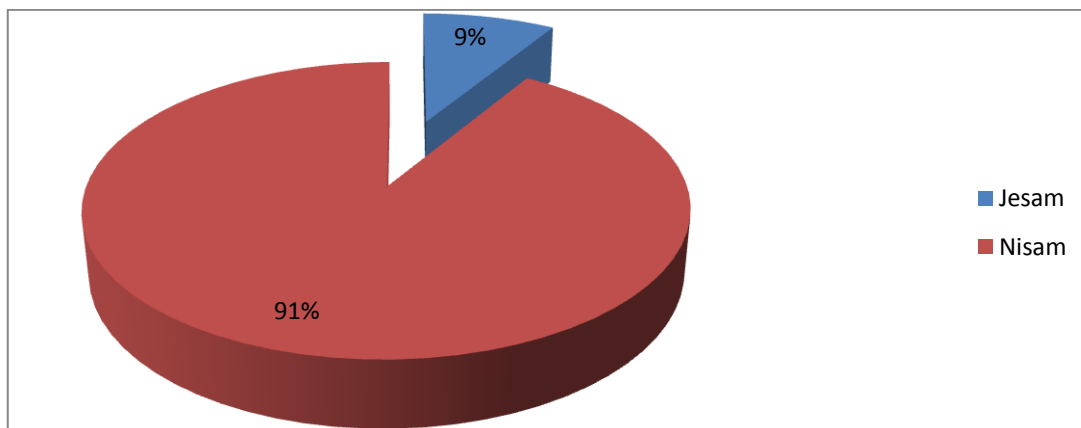
Slika 11. Prikaz stava ispitanika o tome da li bi napravili nešto što nije u suglasju s njihovim etičkim i moralnim stavovima, ako bi im to njihov pretpostavljeni naredio.

Iz slike je vidljivo da 88 ispitanika ne bi učinilo nešto što nije u suglasju s njihovim etičkim i moralnim stavovima, iako bi im to njihov pretpostavljeni naredio, 14 ih smatra da bi možda to učinilo, dok samo 1 misli da bi to ipak učinio što se čini kao dobar pokazatelj etičkih stavova pri donošenju samostalnih novinarskih odluka.

Odgovori ispitanika da li su ikada bili u situaciji da o korektnosti njihovih postupaka raspravlja i odlučuje Etičko povjerenstvo HRT-a prikazani su na slici 12.

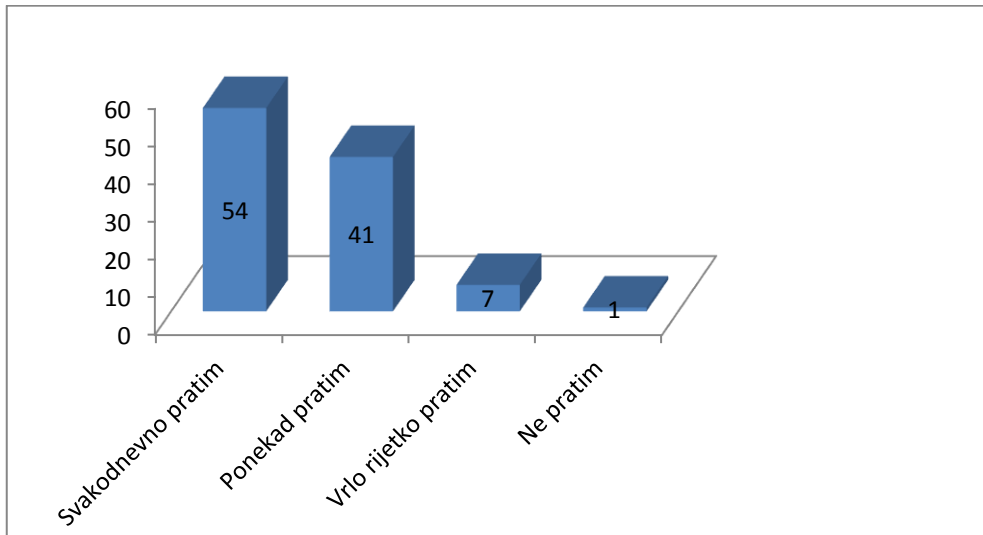
Slika 12. Prikaz odgovora ispitanika da li su ikada bili u situaciji da o korektnosti njihovih postupaka raspravlja i odlučuje Etičko povjerenstvo HRT-a.

Iz slike je vidljivo da 91%, odnosno njih 94 nisu nikada bili u situaciji da o njihovim postupcima raspravlja i odlučuje Etičko povjerenstvo, dok je 9%, odnosno 9 ispitanika bilo u takvoj situaciji.

Odgovori ispitanika o tome prate li rad kolega novinara u drugim medijskim kućama vidljivi su na slici 13.

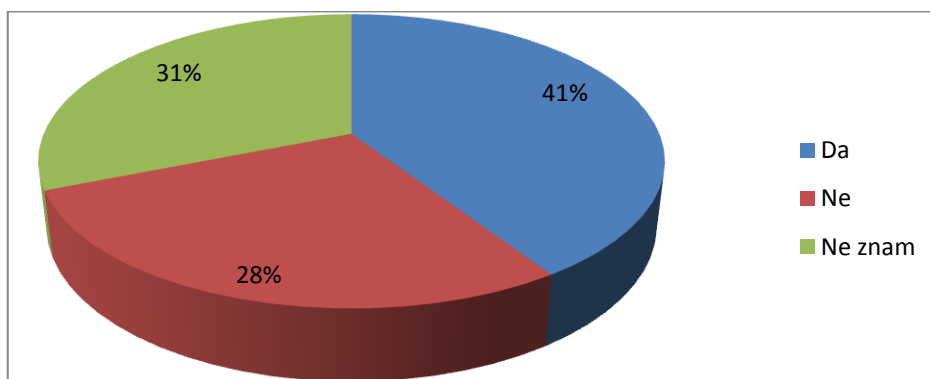
Slika 13. Prikaz odgovora ispitanika prate li rad kolega novinara u drugim medijskim kućama

Na slici je vidljivo da većina novinara Hrvatske radiotelevizije svakodnevno prati rad svojih kolega novinara u drugim medijskim kućama, njih čak 52%, dok ih ponekad prati 40%, što je jako dobar pokazatelj zainteresiranosti za novinarski rad u drugim medijima, koji uvijek može rezultirati primjenom tuđih znanja i iskustava bilo pozitivnih ili negativnih na svoj vlastiti rad. Također je vidljivo da je 7% ispitanika odgovorilo da vrlo rijetko prati rad kolega u drugim medijskim kućama, a svega 1% ne prati rad kolega novinara.

Stavovi ispitanika na upit o tome smatraju li da su novinari Hrvatske radiotelevizije etički i moralno korektniji od kolega iz drugih medijskih kuća prikazani su na slici 14.

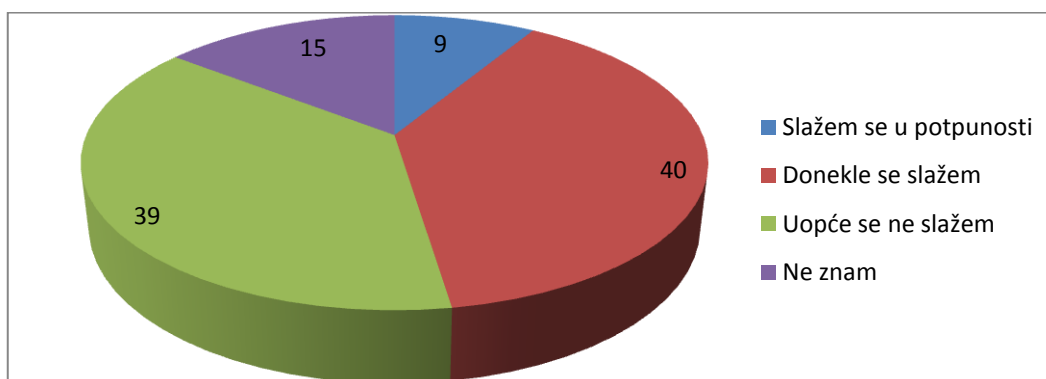
Slika 14. Prikaz stavova ispitanika o tome smatraju li da su novinari Hrvatske radiotelevizije etički i moralno korektniji od kolega iz drugih medijskih kuća

Na slici je vidljivo da većina, 41% ispitanika, odnosno njih 42 smatra da su novinari Hrvatske radiotelevizije etički i moralno korektniji od kolega iz drugih medijskih kuća, 28% odnosno njih 29 smatra da nisu korektniji, a 31%, njih 32 ne znaju kako bi se izjasnili na ovo pitanje.

Stupanj slaganja ispitanika s tvrdnjom: Kršenja etičkih normi u Hrvatskoj radioteleviziji pravedno su sankcionirana – prikazana su na slici 15.

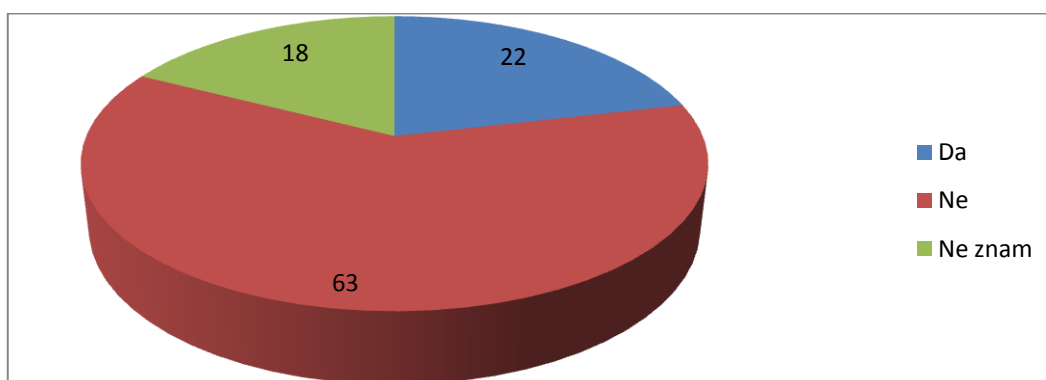
Slika 15. Prikaz stupnja slaganja ispitanika s tvrdnjom da su kršenja etičkih normi u Hrvatskoj radioteleviziji pravedno sankcionirana

Na slici je vidljivo da se 9% ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom da su kršenja etičkih normi u HRT-u pravedno sankcionirana, 39% ispitanika se donekle slaže s tom tvrdnjom, 38% ispitanika se uopće ne slaže s tvrdnjom, dok se 15% njih nije znalo izjasniti na spomenutu tvrdnju. Dalo bi se zaključiti da su slaganja i neslaganja sa spomenutom tvrdnjom podijeljena podjednako, što bi mogla biti dobra podloga za raspravu o poboljšanju provođenja sankcioniranja kršenja etičkih normi na HRT-u.

Stavovi ispitanika o tome smatraju li da se novinari u Hrvatskoj pridržavaju etičkih kodeksa prikazani su na slici 16.

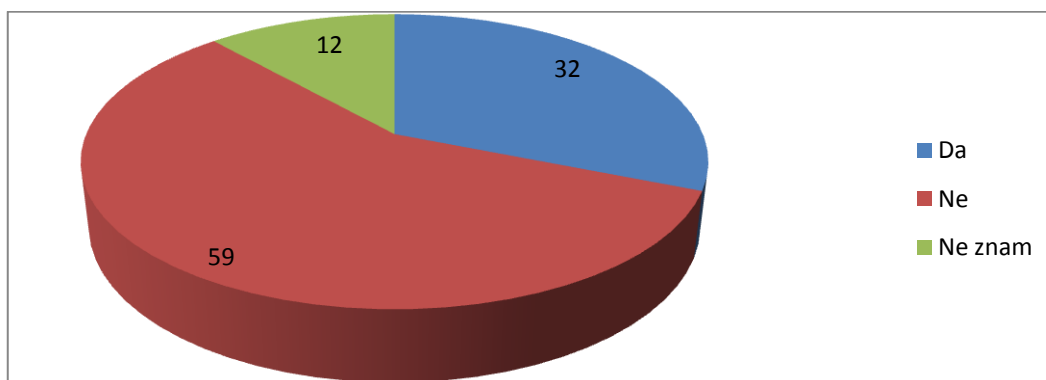
Slika 16. Prikaz stava ispitanika o tome smatraju li da se novinari u Hrvatskoj pridržavaju etičkih kodeksa

Na slici je vidljivo da je 21% ispitanika potvrdno odgovorilo na upit smatraju li da se novinari u Hrvatskoj pridržavaju etičkih kodeksa, 61% ih smatra da se ne pridržavaju, dok je 18% odgovorilo da ne zna pridržavaju li se ili ne etičkih kodeksa.

Mišljenje ispitanika smatraju li da se u hrvatskim medijima poštuju temeljna ljudska prava prikazano je na slici 17.

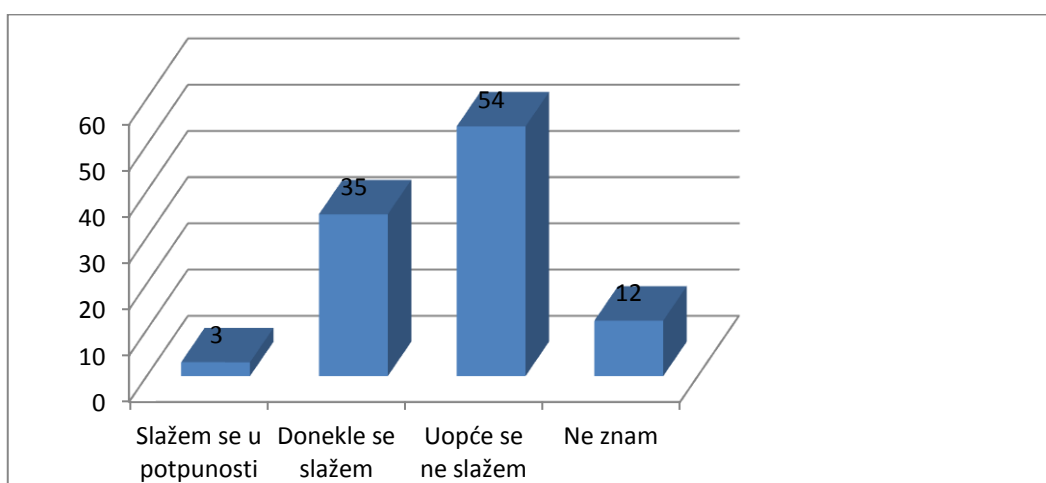
Slika 17. Prikaz mišljenja ispitanika o tome smatraju li da se u hrvatskim medijima poštuju temeljna ljudska prava

Na slici vidimo da 31% ispitanika smatra da se u hrvatskim medijima poštuju temeljna ljudska prava, čak 57% ih smatra da se ne poštuju što je pokazatelj da struka prepoznaje probleme u hrvatskom novinarstvu, dok je 12% ispitanika nesigurno, te je odgovorilo da ne zna.

Stupanj slaganja ispitanika s tvrdnjom: Kršenja etičkih normi u hrvatskim medijima pravedno su sankcionirana prikazan je na slici 18.

Slika 18. Prikaz stupnja slaganja ispitanika s tvrdnjom da su kršenja etičkih normi u hrvatskim medijima pravedno sankcionirana

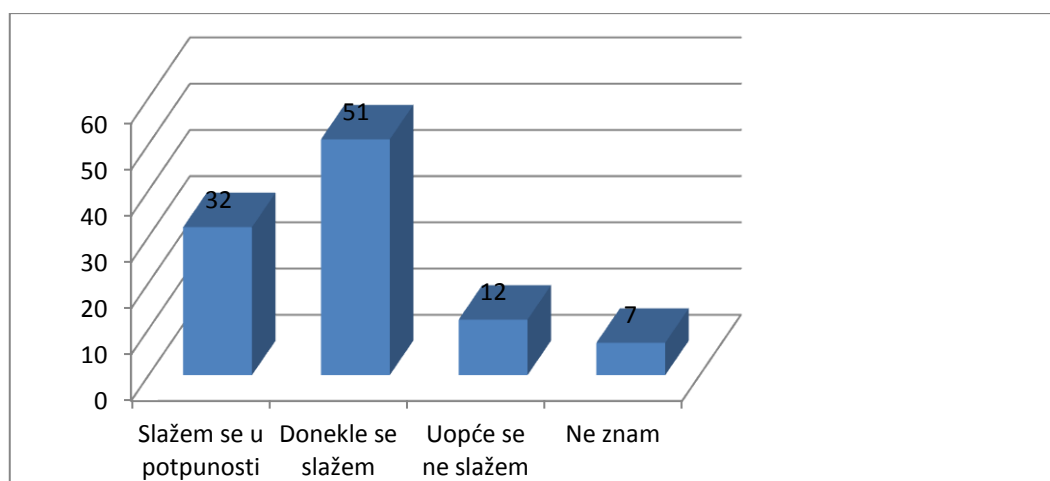

Iz slike je vidljivo da se svega 3% ispitanika u potpunosti slaže s tvrdnjom da su kršenja etičkih normi u hrvatskoj pravedno sankcionirana što je dosta poražavajući

rezultat istraživanja i upućuje na to da bi se odgovorni za provođenje normi etike struke trebali pozabaviti ovim pitanjem, 34% ih se donekle slaže s tvrdnjom, 52% ih se uopće ne slaže s ovom tvrdnjom, dok se 12% ispitanika nije moglo odlučiti, stoga je odgovorilo da ne zna odgovoriti na pitanje.

Stav ispitanika o tome smatraju li da javno financiranje medija osigurava više novinarske slobode od tržišnog financiranja prikazan je na slici 19.

Slika 19. Prikaz stavova ispitanika o tome smatraju li da javno financiranje medija osigurava više novinarske slobode od tržišnog financiranja

Iz slike je vidljivo da se 31% ispitanika u potpunosti slaže s time da javno financiranje medija osigurava više novinarske slobode od tržišnog financiranja, 50% ih se donekle slaže s tvrdnjom, 12% ispitanika se uopće ne slaže sa zadanom tvrdnjom, dok ih se 7% izjasnilo da ne znaju.

7. RASPRAVA

Predmet ovog istraživanja jesu stavovi i mišljenja novinara Hrvatske radiotelevizije o etičkim i moralnim standardima struke na HRT-u, ali i u hrvatskim medijima općenito. Sukladno tome određena su dva cilja istraživanja.

Prvi cilj je bio doznati od novinara Hrvatske radiotelevizije stavove i mišljenja o etičkim i moralnim standardima struke na javnoj televiziji. U tu svrhu analizirano je nekoliko pitanja na koja su odgovori ispitanika poslužili ovom istraživanju kao smjernice njihovih razmišljanja i stavova o postavljenoj problematici etike struke s naglaskom na javnoj televiziji.

Drugi cilj bio je doznati od novinara Hrvatske radiotelevizije stavove i mišljenja o etičkim i moralnim standardima struke u hrvatskim medijima općenito. Stoga se u istraživanju kroz nekoliko pitanja pokušalo doznati stavove ispitanika, ali u širem opsegu, odnosno s naglaskom na stanje novinarske etike na nivou cijelog hrvatskog medijskog prostora.

Na temelju ciljeva postavljeni su problemi istraživanja, odnosno specifični ciljevi kojima je bila zadaća uobličiti istraživanje i suziti ga na specifične segmente problematike novinarske etike.

Prvi problem istraživanja glasi:

Utvrđiti parametre koji utječu na formiranje stavova novinara HRT-a o etičkim standardima struke.

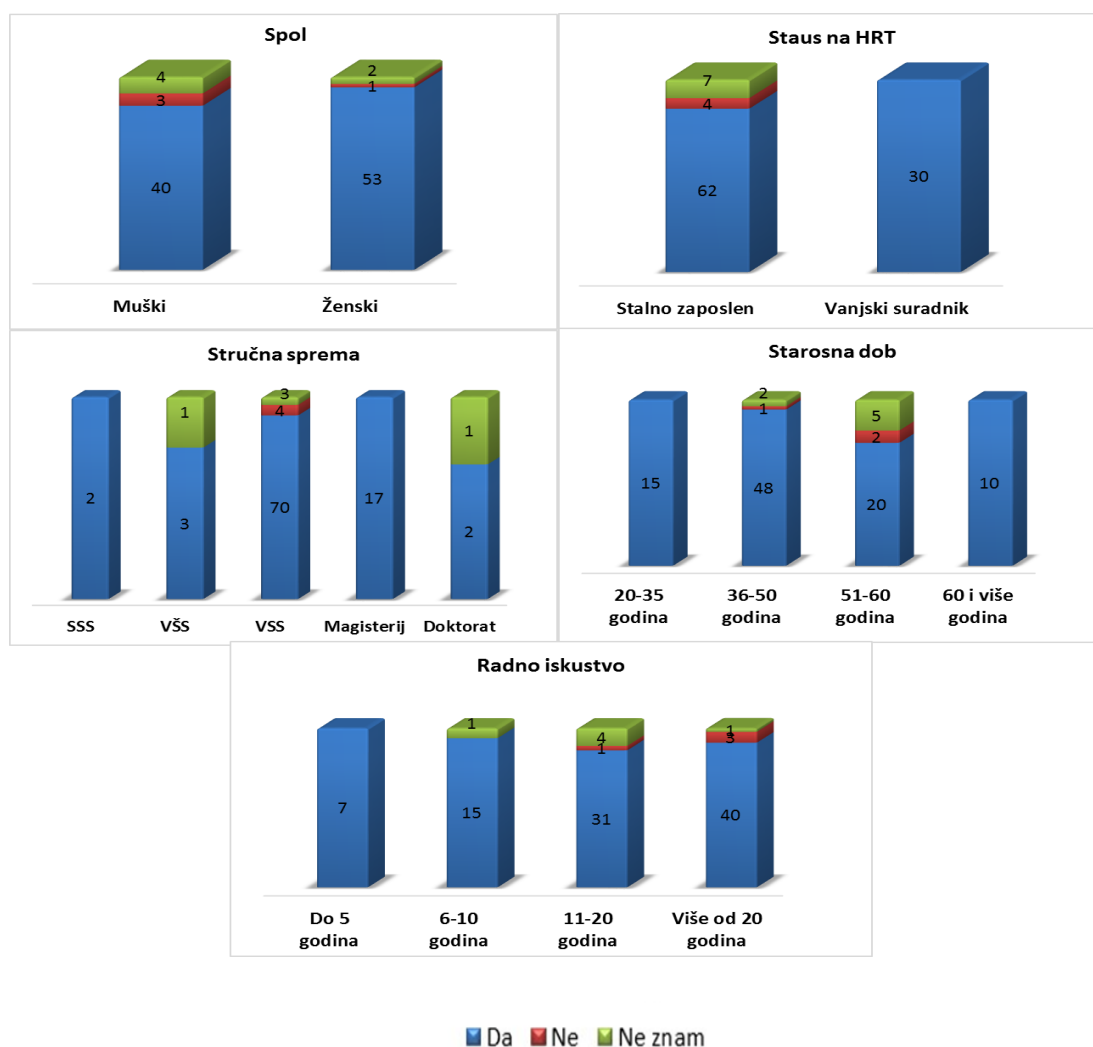
Analizom rezultata istraživanja utvrđeno je da je prva hipoteza *H1: Novinari Hrvatske radiotelevizije imaju jasne kriterije kad su u pitanju etički i moralni standardi struke bez obzira na njihovu dob, spol, stručnu spremu, status na HRT-u ili duljinu novinarskog staža* potvrđena. U analizi rezultata istraživanja utvrđeni su sociodemografski parametri i kako oni utječu na kriterije novinara HRT-a po pitanju etičkih i moralnih standarda struke.

Jasni kriteriji novinara po pitanju etičkih i moralnih standarda struke pri tom bi značili da je istina u njihovom radu jedan od glavnih postulata i prioriteta kojih se drže da bi izgradili svoj odnos s javnošću, da poštuju etičke norme bez obzira na situaciju ili kontekst, a isto tako i da su u svom radu samostalni i da nisu skloni pokleknuti pod pritiscima ako smatraju da to nije u skladu s načelima njihove profesije i odgovornosti spram javnosti.

Pitanje broj 8. iz ankete vezano je uz prvu hipotezu, a glasilo je:

Smatrate li sebe kao novinara nepokolebljivim i dostojnim atributa „nositelj istine“?

Slika 20. Prikaz povezanosti sociodemografskih obilježja ispitanika sa odgovorom na pitanje 8. iz ankete

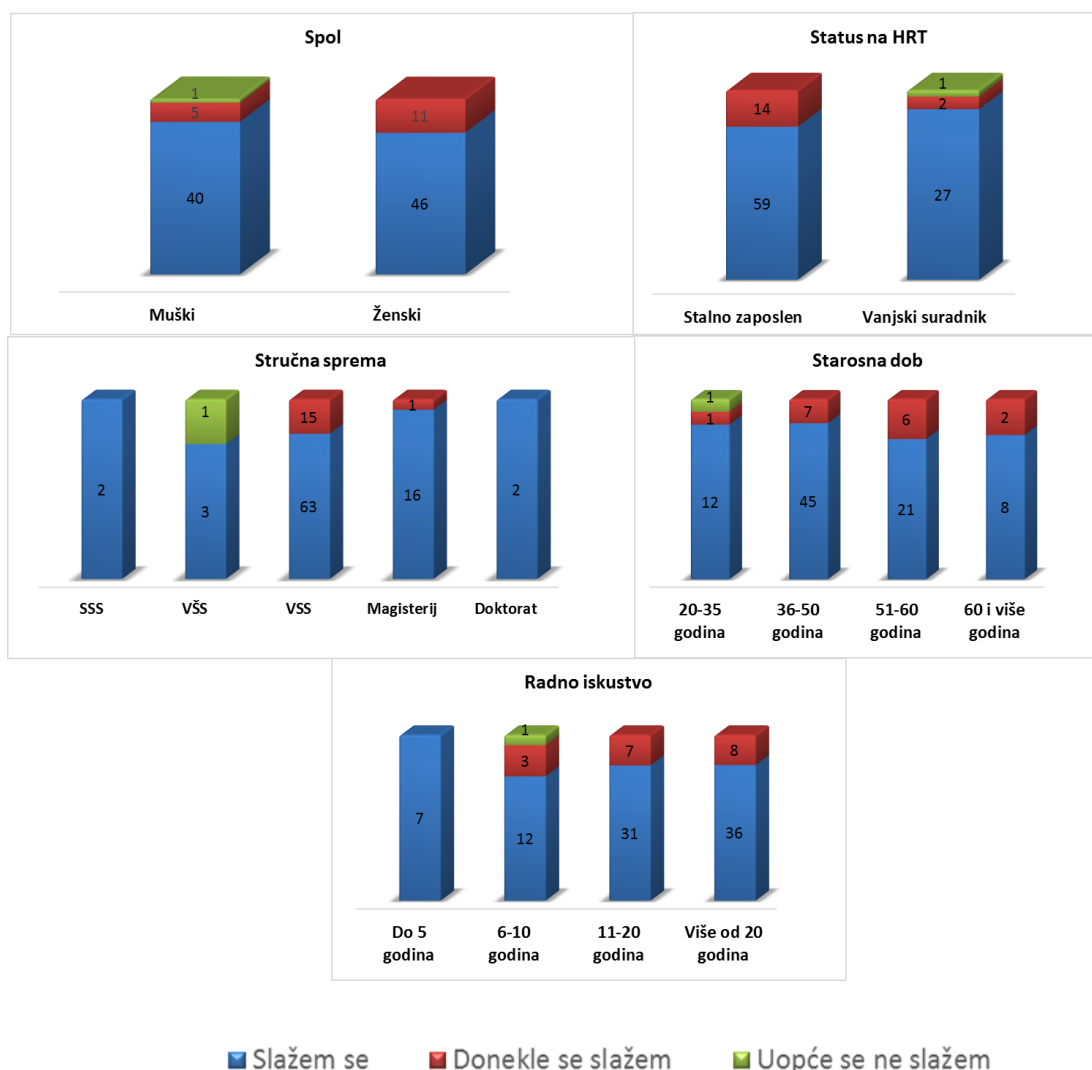
Iz analize rezultata na slici 20. vidljivo je da je većina ispitanika bez obzira na spol, dob, stručnu spremu, status na HRT-u ili duljinu novinarskog staža potvrdno

odgovorila na pitanje smatra li sebe kao novinara nepokolebljivim i dostojnim atributa „nositelj istine“.

Pitanje broj 9. iz ankete koje je vezano uz prvu hipotezu glasilo je:

Novinari moraju uvijek primjenjivati profesionalna etička načela bez obzira na situaciju ili kontekst?

Slika 21. Prikaz povezanosti sociodemografskih obilježja ispitanika sa odgovorom na pitanje 9. iz ankete

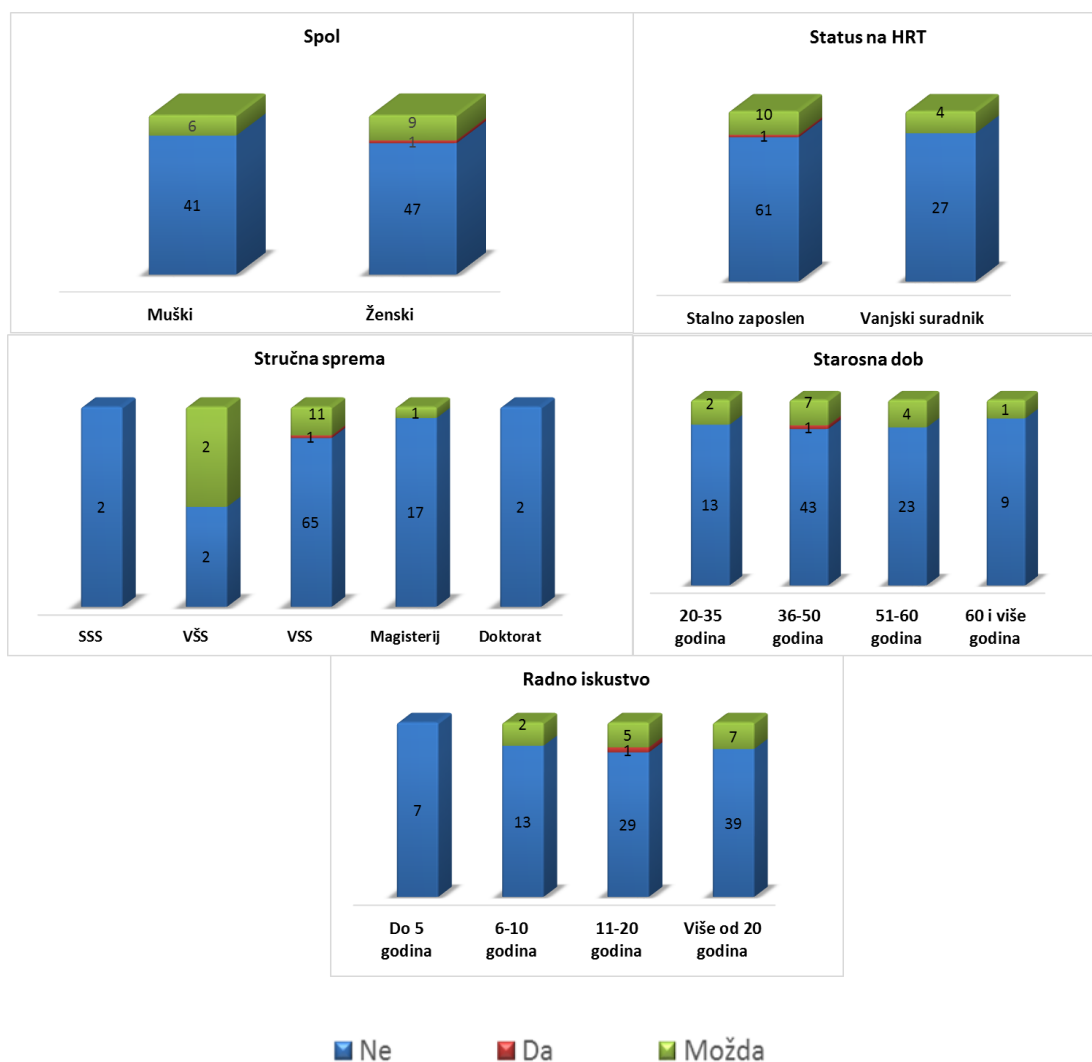

Analiza rezultata istraživanja na slici 21. na ovo pitanje pokazala je da većina ispitanika bez obzira na spol, dob, stručnu spremu, status na HRT-u ili duljinu novinarskog staža smatra da novinari moraju uvijek primjenjivati profesionalna etička načela bez obzira na kontekst ili situaciju.

Pitanje broj 15. iz ankete koje je također vezano uz prvu hipotezu glasilo je:

Kada bi Vam Vaš pretpostavljeni naredio da napravite nešto što nije u suglasju s Vašim etičkim i moralnim stavovima, da li biste to napravili?

Slika 22. Prikaz povezanosti sociodemografskih obilježja ispitanika sa odgovorom na pitanje 15. iz ankete

Kao što je na slici 22. iz analize rezultata vidljivo, velika većina ispitanika bez obzira na spol, dob, stručnu sprema, status na HRT-u ili duljinu novinarskog staža ne bi napravila nešto što nije u suglasju s njihovim etičkim ili moralnim standardima kada bi im to njihov pretpostavljeni naredio.

Odgovori na pitanja koja se odnose na stavove ispitanika o etičkim i moralnim standardima struke jasno pokazuju visoke kriterije novinara HRT-a kada je etika

struke u pitanju i to bez obzira na njihovu dob, spol, stručnu spremu, status na HRT-u ili duljinu novinarskog staža što bi značilo da je prva hipoteza u potpunosti potvrđena.

Drugi problem istraživanja glasi:

Utvrđiti smatraju li ispitanici da javna uloga Hrvatske radiotelevizije nosi i dodatnu profesionalnu odgovornost. Kao odgovor na taj problem analizom rezultata istraživanja utvrdilo se da je druga hipoteza *H2: Novinari javne televizije su svjesni činjenice da radom na javnoj televiziji nose i dodatnu profesionalnu odgovornost prema javnosti* potvrđena. Analizom dobivenih odgovora na pitanje koje se izravno tiče navedenog problema, a koje je u anketi glasilo: Radeći kao novinar/urednik na HRT-u smatrate li se dodatno odgovornim zbog javnosti uloge koju nosi Hrvatska radiotelevizija?, utvrđen je visok stupanj slaganja ispitanika s tom tvrdnjom, točnije njih 89, odnosno 86%. Time je u cijelosti opravdana hipoteza da su novinari javne televizije svjesni činjenice da radom na javnoj televiziji nose i dodatnu profesionalnu odgovornost prema javnosti.

Treći problem istraživanja glasi:

Utvrđiti stavove novinara HRT-a o tome postoji li razlika između moralnih i etičkih standarda novinara HRT-a i kolega u drugim hrvatskim medijima. Uvidom u rezultate istraživanja utvrđeno je da je treća hipoteza *H3: Stav je novinara Hrvatske radiotelevizije da postoji razlika između njihovih moralnih i etičkih standarda i standarda kolega u drugim hrvatskim medijima* djelomično potvrđena. Važno je naglasiti da je u istraživanju utvrđeno da ispitanici u velikoj većini redovito prate rad svojih kolega novinara u drugim medijskim kućama, točnije njih 54 (52%) svakodnevno prate, 41 (40%) ponekad prate, dok svega 8 (8%) vrlo rijetko prati ili ne prati rad svojih kolega. Na pitanje čiji odgovor direktno prati hipotezu H3, a koje je u anketi glasilo: Smatrate li da su novinari Hrvatske radiotelevizije etički i moralno korektniji od kolega iz drugih medijskih kuća?, ispitanici su se izjasnili na način da je njih 42 (41%) odgovorilo pozitivno na ovo pitanje, što bi značilo da se slažu s tvrdnjom da su moralno korektniji od kolega novinara iz drugih medijskih

kuća, njih 29 (28%) ih se ne slaže s tom tvrdnjom, dok također veliki broj ispitanika, 32 (31%) se ne zna izjasniti na ovo pitanje. Tim rezultatom bi se postavljena hipoteza mogla tek djelomično potvrditi.

Četvrti problem istraživanja glasi:

Utvrđiti stavove novinara HRT-a o pravednosti sankcioniranja kršenja etičkih kodeksa u Hrvatskoj.

Analizom rezultata istraživanja utvrđeno je da je četvrta hipoteza *H4: Novinari Hrvatske radiotelevizije smatraju da kršenja etičkih kodeksa u Hrvatskoj nisu pravedno sankcionirana* je potvrđena. Analiza rezultata je pokazala da na pitanje koje je vezano uz četvrtu hipotezu, a koje je u anketi glasilo: Slažete li se s navedenom tvrdnjom: Kršenja etičkih normi u hrvatskim medijima pravedno su sankcionirana, 38 ispitanika se slaže s tvrdnjom, 54 ih se ne slaže, a 12 ih ne zna odgovoriti na osnovu čega se može zaključiti da je hipoteza u potpunosti potvrđena.

8. ZAKLJUČAK

Novinarstvo je poziv koji je konstantno pred očima i sudom javnosti. Ničije pogreške nisu tako očito i trenutno vidljive kao novinarske pogreške u masovnim medijima. Njihova odgovornost je time ogromna. Dodamo li još k tome odgovornost i ulogu javne televizije, a time i njenih djelatnika, ponajprije novinara odgovornost je još veća i ozbiljnija. Javni radio i javna televizija (a podsjetimo se, HRT čine i Hrvatski radio i Hrvatska televizija) moraju ispunjavati jasan i točan zahtjev: biti televizija ili radio za sve, odnosno za svakog građanina zemlje u kojoj djeluju. Svojim programima obraćaju se svim građanima bez obzira na godine, obrazovanje ili kupovnu moć. Za razliku od komercijalnih radijskih i televizijskih postaja, koje legitimno moraju živjeti od komercijalnih prihoda i prema tome program prilagođavaju određenom dijelu publike koji zanima oglašivače, javni radiotelevizijski servis namijenjen je svekolikoj javnosti, koja je i financira i kontrolira.¹³

Novinar mora od prvog radnog dana u svojoj struci znati sva svoja prava i obveze. Nijedna druga profesija u Republici Hrvatskoj ne uživa takvu ustavnu zaštitu, ali za to postoje i opravdani razlozi u obliku odgovornosti koje novinarska profesija nosi sa sobom. Novinari su ključni djelatnici u medijskom komuniciranju. O njihovoj stručnosti, profesionalnosti, kompetencijama, ali i slobodi (u smislu vlasnika medija, države i sl.) da objavljuju informacije, istražuju i komentiraju zbivanja ponajprije ovisi ostvarivanje javnih zadaća medija kao stvaratelja demokratske javnosti i kontrolora javne vlasti. Novinarima je stoga zakon nužni, ali ne i jedini uvjet koji moraju zadovoljiti pri obavljanju svoje profesije. Ostvarenje svih ostalih uvjeta ovisi samo o njima samima, o njihovoj stručnosti, ali prije svega o osobnoj etičnosti.

I na kraju se može zaključiti da se značenje i bitnost novinarske etike, ali i svake druge profesije sastoji u tome što uvijek iznova propituje smisao poziva u smislu da

¹³ <http://www.hrt.hr/273511/pristojba/sto-je-javna-televizija-i-zasto-se-placa-pristojba-2>
(23.11.2015)

se odgovorno vodi računa o posljedicama profesionalnog djelovanja, o humanom angažmanu i ljudskoj vrijednosti uopće.

U Varaždinu, _____ 2016. godine

Sveučilište Sjever

IZJAVA O AUTORSTVU

I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio, te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnog rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Ana Vuić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada pod naslovom Etika novinarstva na javnoj televiziji kao temelj vjerodostojnosti u komunikaciji s javnošću, te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Studentica:

Ana Vuić

Sukladno zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta, te kopirati u javnu internetsku bazu diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Ana Vuić neopozivo izjavljujem da sam suglasna s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom Etika novinarstva na javnoj televiziji kao temelj vjerodostojnosti u komunikaciji s javnošću čija sam autorica.

Studentica:

Ana Vuić

LITERATURA:

1. Day, L. A.: *Etika u medijima*, Medija centar, Beograd, 2004
2. Hiebert, Ungurait i Bohn, *Zbornik Mass Media VI*.
3. *Leksikon radija i televizije: HRT i Masmmedia*, Zagreb, 2006.
4. Letica, Z. : *Televizijsko Novinarstvo*, Disput, Zagreb, 2003.
5. Malović, S., Ricchiardi S., Vilović G.: *Etika novinarstva*, Izvori, Zagreb, 1998.
6. Malović, S.: *Mediji i društvo*, Sveučilišna knjižara, Zagreb, 2007.
7. McQuail, D.: *Mass Communication Theory*, Sage Publications Ltd., London, 1994.
8. Mejovšek, M.: *Metode znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*, Naklada Slap, Zagreb, 2008
9. Patterson, P., Wilkins L.: *Media Ethics, Issues and Cases Brown Publishers*, Wisconsin, 1994.
10. Pavićević, V.: *Osnovi etike*, Kultura, Beograd, 1967.
11. Rivers, E., Work, A.: *Writing for the Media*, Mayfield Publishing Company, 1988.
12. Sheridan Burns, L.: *Razumjeti novinarstvo*, Naklada medijska istraživanja, Zagreb, 2009.
13. Škaljac Narančić, G.: *Etički prijepori i javna televizija*, Studija slučaja: emisija Otvoreno emitirana 21. siječnja 2010. Godine, Medijske studije 2011.2.(3-4).106-117
14. Verčić, D., Zavrl, F., Rijavec, P., Verčić Tkalac, A., Laco, K.: *Odnosi s medijima*, Masmmedia, Zagreb, 2004.
15. Etički kodeks HRT-a, HRT, Zagreb, 2013.
16. Kodeks časti hrvatskih novinara, HND, 2009.
17. Pravilnik o radu Novinarskog vijeća časti, HND, Zagreb, 2012.
18. Ustav Republike Hrvatske NN 85/10
19. Zakon o elektroničkim medijima NN 153/09,84/11, 94/13, 136/13
20. Zakon o HRT-u NN 137/10, 76/12

INTERNETSKI IZVORI:

1. www.hnd.hr (14. studenoga 2015.)
2. Godišnji izvještaj HND <http://old.hnd.hr/hr/godisnjiizvjestajnc2015/show/68341/> (14. studenoga 2015.)
3. O HND-u <http://www.hnd.hr/o-hnd-u> (13. studenoga 2015.)
4. www.hrt.hr (14. studenoga 2015.)
5. O HRT-u <http://www.hrt.hr/273511/pristojba/sto-je-javna-televizija-i-zasto-se-placa-pristojba-2> (23. studenoga 2015.)
6. www.nn.hr (14. studenoga 2015.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Struktura ispitanika prema mjestu rada

Slika 2. Struktura ispitanika prema radnom iskustvu na novinarskim/uredničkim poslovima

Slika 3. Prikaz mišljenja novinara/urednika HRT-a o tome smatraju li se dodatno odgovornim zbog javnosti uloge koju nosi Hrvatska radiotelevizija

Slika 4. Prikaz mišljenja novinara/urednika HRT-a o tome smatraju li sebe kao novinara nepokolebljivim i dostojnim atributa „nositelj istine“

Slika 5. Prikaz stupnja slaganja ispitanika o tome moraju li novinari uvijek primjenjivati profesionalna načela bez obzira na situaciju ili kontekst

Slika 6. Prikaz stupnja slaganja ispitanika o tome da li je u njihovom radu pri donošenju odluka presudna uloga normi Etičkih kodeksa ili se vode isključivo za svojim osobnim moralnim stavovima

Slika 7. Prikaz stava ispitanika o tome smatraju li da se novinari u Hrvatskoj radioteleviziji pridržavaju etičkih kodeksa

Slika 8. Prikaz stavova ispitanika o tome jesu li standardi novinarske profesije ojačali ili oslabili tijekom posljednjih 5 godina na HRT-u

Slika 9. Prikaz mišljenja ispitanika o tome osjećaju li na svom poslu pritiske poslodavca na donošenje njihovih odluka u etičkom i moralnom kontekstu

Slika 10. Prikaz mišljenja ispitanika o tome osjećaju li na svom poslu političke pritiske na donošenje njihovih odluka u etičkom i moralnom kontekstu

Slika 11. Prikaz stava ispitanika o tome da li bi napravili nešto što nije u suglasju s njihovim etičkim i moralnim stavovima, ako bi im to njihov pretpostavljeni naredio

Slika 12. Prikaz odgovora ispitanika da li su ikada bili u situaciji da o korektnosti njihovih postupaka raspravlja i odlučuje Etičko povjerenstvo HRT-a

Slika 13. Prikaz odgovora ispitanika prate li rad kolega novinara u drugim medijskim kućama

Slika 14. Prikaz stavova ispitanika o tome smatraju li da su novinari Hrvatske radiotelevizije etički i moralno korektniji od kolega iz drugih medijskih kuća

Slika 15. Prikaz stupnja slaganja ispitanika s tvrdnjom da su kršenja etičkih normi u Hrvatskoj radioteleviziji pravedno sankcionirana

Slika 16. Prikaz stava ispitanika o tome smatraju li da se novinari u Hrvatskoj pridržavaju etičkih kodeksa

Slika 17. Prikaz mišljenja ispitanika o tome smatraju li da se u hrvatskim medijima poštuju temeljna ljudska prava

Slika 18. Prikaz stupnja slaganja ispitanika s tvrdnjom da su kršenja etičkih normi u hrvatskim medijima pravedno sankcionirana

Slika 19. Prikaz stavova ispitanika o tome smatraju li da javno financiranje medija osigurava više novinarske slobode od tržišnog financiranja

Slika 20. Prikaz povezanosti sociodemografskih obilježja ispitanika sa odgovorom na pitanje 8. iz ankete

Slika 21. Prikaz povezanosti sociodemografskih obilježja ispitanika sa odgovorom na pitanje 9. iz ankete

Slika 22. Prikaz povezanosti sociodemografskih obilježja ispitanika sa odgovorom na pitanje 15. iz ankete

POPIS TABLICA

Tablica 1. Zaključci Novinarskog vijeća časti – po medijima

Tablica 2. Struktura ispitanika prema spolu

Tablica 3. Struktura ispitanika prema dobi

Tablica 4. Struktura ispitanika prema stručnoj spremi

Tablica 5. Struktura ispitanika prema radnom statusu na HRT-u

PRILOG

Anketni upitnik

Anketa: Etika novinarstva na javnoj televiziji kao temelj vjerodostojnosti u komunikaciji s javnošću

Poštovane kolegice i kolege,

Najljepše Vas molim da odvojite nekoliko minuta svog vremena i popunite ovaj anonimni anketni upitnik koji provodim s ciljem prikupljanja primarnih podataka za izradu magistarskog rada na temu „Etika novinarstva na javnoj televiziji kao temelj vjerodostojnosti u komunikaciji s javnošću“.

Molim Vas da anketu ispunite što prije kako bi imala dovoljno vremena za interpretaciju podataka dobivenih uz Vašu pomoć.

Zahvaljujem na Vašem trudu i vremenu uz srdačan pozdrav,

Ana Vuić

1. Spol

- M
- Ž

2. Dobna skupina

- 20-35 godina
- 36-50 godina
- 51-60 godina
- više od 60 godina

3. Stručna sprema

- SSS
- VŠS
- VSS
- Magisterij
- Doktorat

4. Status na HRT-u

- Stalno zaposlen
- Vanjski suradnik

5. Mjesto rada

- Zagreb
- Dubrovnik
- Zadar
- Osijek
- Rijeka
- Pula
- Split
- Čakovec

6. Radno iskustvo na novinarskim/uredničkim poslovima

- Do 5 godina
- 6-10 godina
- 11-20 godina
- 20 i više godina

7. Radeći kao novinar/urednik na HRT-u smatrate li se dodatno odgovornim zbog javnosti uloge koju nosi Hrvatska radio televizija?

- Da
- Ne
- Ne razmišljam o tome

8. Smatrate li sebe kao novinara nepokolebljivim i dostojnim atributa „nositelj istine“?

- Da
- Ne
- Ne znam

9. Novinari moraju uvijek primjenjivati profesionalna etička načela bez obzira na situaciju ili kontekst?

- Slažem se
- Donekle se slažem
- Uopće se ne slažem
- Ne znam

10. Smatrate li da je u Vašem radu pri donošenju odluka presudna uloga normi Etičkih kodeksa ili se vodite isključivo za svojim osobnim moralnim stavovima?

- Presudna mi je uloga normi Etičkih kodeksa
- Vodim se isključivo za svojim osobnim moralnim stavovima
- Ne mogu procijeniti

11. Smatrate li da se novinari u Hrvatskoj radioteleviziji pridržavaju etičkih kodeksa?

- Da
- Ne
- Ne znam

12. Po Vašem mišljenju, jesu li standardi novinarske profesije ojačali ili oslabili tijekom posljednjih 5 godina na HRT-u?

- Znatno su ojačali
- Ojačali su
- Nema promjene
- Oslabili su
- Znatno su oslabili
- Ne znam

13. Osjećate li na svom poslu pritiske poslodavca na donošenje Vaših odluka u etičkom i moralnom kontekstu?

- Osjećam
- Ne osjećam
- Ne znam

14. Osjećate li na svom poslu političke pritiske na donošenje Vaših odluka u etičkom i moralnom kontekstu?

- Osjećam
- Ne osjećam
- Ne znam

15. Kada bi Vam Vaš pretpostavljeni naredio da napravite nešto što nije u suglasju s Vašim etičkim i moralnim stavovima, da li biste to napravili?

- Da
- Ne
- Možda

16. Jeste li ikada bili u situaciji da o korektnosti Vaših postupaka raspravlja i odlučuje Etičko povjerenstvo?

- Jesam
- Nisam

17. Pratite li rad kolega novinara u drugim medijskim kućama?

- Svakodnevno pratim
- Ponekad pratim
- Vrlo rijetko pratim
- Ne pratim

18. Smatrate li da su novinari Hrvatske radiotelevizije etički i moralno korektniji od kolega iz drugih medijskih kuća?

- Da
- Ne
- Ne znam

19. Koliko se slažete s navedenom tvrdnjom:

Kršenja etičkih normi u Hrvatskoj radioteleviziji pravedno su sankcionirana.

- Slažem se u potpunosti
- Donekle se slažem
- Uopće se ne slažem
- Ne znam

20. Smatrate li da se novinari u Hrvatskoj pridržavaju etičkih kodeksa?

- Da
- Ne
- Ne znam

21. Smatrate li da se u hrvatskim medijima poštuju temeljna ljudska prava?

- Da
- Ne
- Ne znam

22. Koliko se slažete s navedenom tvrdnjom:

Kršnja etičkih normi u hrvatskim medijima pravedno su sankcionirana.

- Slažem se u potpunosti
- Donekle se slažem
- Uopće se ne slažem
- Ne znam

23. Smatrate li da javno financiranje medija osigurava više novinarske slobode od tržišnog financiranja?

- Slažem se u potpunosti
- Donekle se slažem
- Uopće se ne slažem
- Ne znam

Submit

Powered by

—

This content is neither created nor endorsed by Google.
[Report Abuse](#) - [Terms of Service](#) - [Additional Terms](#)